

Schola Europaea
Office of the Secretary-General

Administration
Teaching Unit

Ref. : 2006-D-272-ga-3

Orig. : GA

**GAEILGE TEANGA I: SIOLLABAS (BUNSCOIL AGUS
SCOIL NA NAÍONÁN)
IRISH LANGUAGE I SYLLABUS (Primary)**

Approved by the Board of Governors the 25th and 26th April 2006 – DEN HAAG

Entry into force: September 2006.

Curaclam na
Bunscoile

Primary School
Curriculum

Gaeilge

Teanga

Leasaithe do na
Scoileanna
Eorpacha

Clár

Réamhrá	
The Irish Curriculum	3
Curaclam na Gaeilge	5
Aidhmeanna	14
Cuspóirí ginearálta	14
Foramharc ar na Feidhmeanna Teanga	15
Feidhmeanna Teanga	16
Ranganna naíonán	
Foramharc	25
Pleanáil	26
Ábhar	28
Ranganna 1 agus 2	
Foramharc	31
Pleanáil	32
Ábhar	34
Ranganna 3 agus 4	
Foramharc	40
Pleanáil	41
Ábhar	43
Rang a 5	
Foramharc	50
Pleanáil	51
Ábhar	53

Réamhrá

The Irish Curriculum

It is a particular feature of Irish primary education that children, from the beginning of schooling, have an experience of language learning in two languages. An engagement with the Irish language throughout the period of primary education extends the child's linguistic experience and deepens cultural awareness. The curriculum recognises that an experience and a knowledge of Irish are important in enabling the child to begin to define and express his or her sense of national and cultural identity.

At the heart of the Gaeilge curriculum is a communicative, task-based approach to language learning, in which the child learns to use the language as an effective means of communication. Topics are based on the children's own interests, concerns, and needs, and children are encouraged to speak the language in real contexts and situations. The emphasis is on enjoyment and on using the language in activities such as games, tasks, conversations, role-playing, sketches, and drama. The language the children use in these activities is relevant and reusable from lesson to lesson.

Teachers are encouraged to use a variety of approaches and strategies to promote active and independent language learning. Children's contact time with the language is maximised through co-operation and sharing in pair and group work, and the child's appreciation and enjoyment is enhanced through songs, poems, rhymes, stories, riddles, and tongue-twisters.

In each lesson there is an element of language learning, through which the children acquire the vocabulary and language functions that they will need to perform a task or to play a language game. This language input is used immediately, in the same lesson, to perform the task or to play the game. In this way the child is encouraged to use Gaeilge for relevant communicative purposes.

Children are given as much freedom as possible in their efforts to use the language and this also involves an acceptance of the concept that inaccuracies in the language the child uses when trying to communicate are an integral part of language learning. The lesson often includes a period of reflection, which will give the opportunity for simple language awareness exercises.

In schools where English is the medium of instruction, it is important also that children see Irish used as a natural means of communication in the daily life of the class and the school. This is accomplished through the regular use of Irish as an informal means of communication.

Snáitheanna

- Éisteacht
- Labhairt
- Léitheoireacht
- Scríbhneoireacht

Irish in the European Schools

The Irish language currently has the status of a ‘Treaty language’ in the European Union. This means that each successive Treaty is published in Irish as well as in the 20 official and working languages of the European Union. However, the Irish language is to become the 21st official and working language of the European Union. This will mean that all key EU legislation will be translated into Irish.

At ministerial level, provisions will be put in place for Irish to be spoken at council meetings. On a practical level, Irish citizens applying for jobs with EU institutions, where two or more official languages are required, will be able to put down Irish. This represents a particularly significant step for the language and complements the strong support for Irish in Ireland and affirms at European level the dignity and status of our first official language.

Therefore, March 17, St Patrick’s Day, 2006 is an appropriate time to introduce the differentiated Irish Curriculum for European Schools in order to enhance the overall support for the language in Europe. All Irish teachers seconded to the European Schools are fully qualified to teach the Irish language and have recently been trained in the most up to date teaching approaches and methodologies to enable them to implement the communicative approach to the teaching of Irish. As part of the planning process, teachers can adapt the Irish curriculum to suit the needs of individual schools.

The European School system has been supportive of the teaching of Irish. The Board of Governors decisions of 1980 and 1983 outline the fact that ‘special arrangements are in place for the teaching of Irish’. Under those arrangements Irish is taught as an extra subject from the nursery class up to secondary year 1, with a time allocation of three periods a week. It is recommended that children attending Irish classes are not withdrawn from core subject areas such as Mathematics. The availability of Irish is generally communicated to parents on the school enrolment form. This practice is commendable.

The aim of the Irish curriculum is to enable Irish children to continue to develop links with their culture and heritage and to extend their language skills to enable them to continue the study of Irish into Secondary School or in another European School. The curriculum also aims to enable children to reintegrate into the Irish Education System where the study of Irish is compulsory.

An Gaeilge sna Scoileanna Eorpacha

I gcomhthéacs idirchultúrtha agus ilteangach mar atá sna Scoileanna Eorpacha baineann tábhacht ar leith le gach teanga náisiúnta. Is oidhreacht luachmhar shaibhir iad teangacha na hEorpa nár mhiste a chaomhnú agus a fhorbairt. Is mian le Rialtas na hÉireann féachaint chuige go mbeadh an deis ag gach saoránach Éireannach an Ghaeilge a fhoghlaim d’fhonn ceangal a bhunú lena hoidhreacht chultúrtha náisiúnta féin. Chomh maith leis sin tá fiúntas ag baint leis an nGaeilge i ngeall ar a saibhreas agus a seandacht mar theanga agus mar litríocht.

Is do na daltaí seo a leanas an curaclam Gaeilge: daltaí na Náiscoil agus an Bhunscoil ar saoránaigh Éireannacha iad: nó a bhfuil ceangal clainne acu le hÉirinn trí dhuine amháin dá dtuismitheoirí. Is chuige a bhíonn an Ghaeilge á teagasc chun go mbeadh ceangal ag an dalta lena (h)oidhreacht chultúrtha féin agus chun go mbeadh sé/sí in ann tógáil ar an mbonn sin sa Mhéanscoil nó ar ais ar scoil in Éirinn. Freisin is é an cuspóir atá le teagasc na Gaeilge ná a chur ar chumas an dalta buneolas ar an teanga a bhaint amach agus deis a thabhairt do dhaltaí atá níos oilte leanúint dá staidéar ar shaoithúlacht agus ar theanga a dtíre féin. Ba mhór a bheadh daltaí a dteastódh uathu fillleadh ar Éirinn tráth níos faide anonn thíos leis mura mbeadh eolas ar Ghaeilge acu.

Tá socruithe foirmiúla do theagasc na Gaeilge i bhfeidhm sna Scoileanna Eorpacha. Rinne an Conseil Supérieur cinneadh faoi theagasc teangacha glacadh le cáipéis *Regulations for language teaching in the European Schools* ina bhfuil sé luaite ‘Special arrangements are in place for the teaching of Irish in the Nursery and Primary schools’. Tá sé socruithe go hoifigiúil go mba chóir trí cheacht in aghaidh na seachtaine a bheith ag gach dalta Éireannach. Moltar go dtabharfaí gach eolas faoin Gaeilge do na tuismitheoirí roimh chlárú na leanaí agus ba chóir go maolófaí an dochar d’oideachas na daltaí Éireannach as ucht bheith as láthair óna ranganna féin chun freastal ar na ranganna Gaeilge.

Gaeilge

Teanga bheo chumarsáide í an Ghaeilge. Is cuid dár n-oidhreacht í agus is í an ghné is sainiúla den chultúr Gaelach í. Cuireann foghlaim na Gaeilge ar chumas an pháiste teagmháil níos dlúithe a dhéanamh leis an gcultúr sin. Is í an Ghaeilge teanga náisiúnta na hÉireann agus tá stádas bunreachtúil aici.

Curaclam na Gaeilge

Is ar úsáid na Gaeilge mar ghnáth-theanga bheo chumarsáide a leagtar béim sa churaclam seo. Cuireann foghlaim na Gaeilge le cumas cumarsáide an pháiste i gcoitinne agus forbraíonn sí a scileanna cumarsáide i dteanga bhreise. Cothaíonn sé sin féinmheas agus muinín sa pháiste agus cuirtear le forás cognaíoch, mothúchánach agus samhlaíoch an fhoghlaimora. Chomh maith leis sin cuireann foghlaim na Gaeilge ar chumas an pháiste eolas a chur ar chultúr, ar litríocht, ar sheanchas agus ar amhránaíocht na tíre.

Féachann an curaclam le freastal a dhéanamh ar pháistí uile na tíre trí aitheantas a thabhairt don éagsúlacht timpeallachta atá acu. Cuireann sé san áireamh freisin cúinsí ar leith an pháiste aonair agus nach ionann an éirim ó thaobh foghlaim teanga de atá ag páistí éagsúla. Ba chóir go mbeadh taitneamh le baint as an ábhar foghlama chun go spreagfaí na páistí chun an Ghaeilge a úsáid mar ghnáth-theanga chumarsáide agus chun go mbeadh dearcadh dearfach acu ina leith.

Tá an curaclam bunaithe ar chur chuige cumarsáideach. Tá an phríomhbhéim ar an gcumarsáid san ábhar teagaisc agus foghlama agus i modhanna múinte na gceachtanna Gaeilge. Is iad móraidhmeanna an chur chuige seo ná go mbeadh an páiste in ann úsáid a bhaint as an teanga chun cuspóirí cumarsáide a bhaint amach

agus go mbeadh deiseanna aige/aici an Ghaeilge atá á foghlaim a úsáid go rialta i ngnáthchaint an lae. Tá an curaclam páistelárnach, ag díriú ar ghánna an pháiste agus ar a f(h)orbairt iomlán; beidh an teanga ag leibhéal an pháiste agus taitneamhach dó/di. Tá sé tábhachtach go mbeadh an páiste gníomhach sa cheacht Gaeilge, is é sin gníomhaíochtaí teanga a bheith ar siúl, tascanna le déanamh agus fadhbanna le réiteach trí Ghaeilge. Faoin múinteoir a bheidh sé comhthéacsanna réalaíocha a chruthú i suíomh an tseomra ranga agus na scoile chun fíorchumarsáid a chur ar siúl.

Déanann an curaclam seo freastal ar na cineálacha difriúla scoileanna atá ann. Tugtar aitheantas do scoileanna na Gaeltachta agus do na scoileanna lán-Ghaeilge; is í an Ghaeilge gnáth-theanga chumarsáide na scoileanna sin agus teanga theagaisc na n-ábhar go léir seachas Béarla. Aithnítear na scoileanna ina múintear an Ghaeilge mar dhara teanga (scoileanna T2); is é an Béarla an teanga theagaisc ar an iomlán i scoileanna T2 ach múintear gnéithe eile den churaclam trí mheán na Gaeilge uaireanta. Moltar an Ghaeilge a úsáid mar mheán cumarsáide go neamhfhoirmiúil i gcomhthéacs an tseomra ranga agus na scoile de réir mar a oireann.

Leagan amach agus struchtúr an churaclaim

Tá an curaclam Gaeilge roinnte ina dhá chuid: an chéad chuid do scoileanna T2 agus an dara cuid do scoileanna Gaeltachta agus lán- Ghaeilge. Tá an t-ábhar teagaisc agus foghlama roinnte ar cheithre rang- ghrúpa: ranganna na naíonán, ranganna 1 agus 2, ranganna 3 agus 4 agus ranganna 5 agus 6. Tugtar foramharc ar an ábhar teagaisc agus foghlama i léaráid ag tús cláir gach rang-ghrúpa. Tá leathanach pleanála ina dhiaidh sin a chabhróidh leis an múinteoir na gnéithe éagsúla den ábhar teagaisc agus foghlama a shníomh le chéile.

Aithnítear nach bhfuil na scoileanna go léir sna haicmí éagsúla thuas mar a chéile ó thaobh teanga de. Níl sé i gceist go gcuirfí teorainn ar bith le forbairt na teanga i scoileanna T2 má tá na tosca oiriúnacha ann chun an caighdeán is airde a bhaint amach. Ar an taobh eile, tharlódh nach bhféadfaí gach cuspóir atá molta a bhaint amach i ngach scoil Gaeltachta agus lán-Ghaeilge i ngeall ar chúlra teanga na bpáistí.

Snáitheanna an churaclaim

Tá ábhar teagaisc agus foghlama an churaclaim Ghaeilge eagraithe faoi cheithre shnáithe:

- Éisteacht
- Labhairt
- Léitheoireacht
- Scríbhneoireacht.

Tá na snáitheanna sin scartha óna chéile sa churaclam ach beidh siad comhtháite chomh minic agus is féidir sa cheacht Gaeilge. Tá gach snáithe acu roinnte ina shnáithaonaid. Roinntear an t-ábhar teagaisc agus foghlama ar na snáithaonaid agus tugtar eispéiris foghlama lenar féidir cuspóirí an ábhair sin a bhaint amach. Tá grádú

déanta ar ábhar teagaisc agus foghlama na snáitheanna ó rang go rang agus do na cineálacha difriúla scoileanna.

Éisteacht

Níl aon cheist faoi thábhacht na héisteachta i sealbhú teanga. Mar gheall air sin is tréimhse an-tábhachtach iad na blianta tosaigh a chaitheann an páiste óg ag éisteacht lena t(h)uismitheoirí agus le daoine eile ag caint sa bhaile. Is é seo an chaoi a bhfoghlaímíonn an páiste Gaeilge sna teaghlaigh ina labhraítear mar ghnáth-theanga í. Éisteacht neamhfhoirmiúil gan dualgas í seo, agus is cóir feidhm a bhaint as an bpróiseas céanna chun an Ghaeilge a shealbhú i scoileanna T2. Cloiseann an páiste cuid mhaith cainte go neamhfhoirmiúil i rith an lae--i gcaidreamh sóisialta leis an múinteoir agus i dteanga bhainisteoireachta an ranga. Éisteann an páiste leis an nGaeilge mar theanga theagaisc sa cheacht Gaeilge agus le treoracha an mhúinteora chun tascanna a dhéanamh. Tuigeann sé/sí brí na cainte sin ón gcomhthéacs, ó gheáitsí, ó thuin chainte agus ó bhealaí eile mínithe a úsáideann an múinteoir.

Is féidir cluas an pháiste a oiliúint trí éisteacht go foirmiúil i rith ceachta ina ndírítear go háirithe ar scil na héisteachta. Cruthaíonn an múinteoir suímh agus comhthéacsanna ina léireoidh an páiste a t(h)uiscint ar bhrí na cainte trí idirghníomhaíocht. Is é sin an bhrí atá le héisteacht i gcomhthéacs na cumarsáide--go dtuigeann an páiste agus go léiríonn sé/sí an tuiscint sin. Éisteann an páiste freisin leis an múinteoir ag insint scéalta agus ag aithris rann nó dánta. Baineann an múinteoir úsáid as ábhar taifeadta chomh maith, mar shampla amhráin, míreanna ón raidió, nuacht agus aimsir. Cé go bhfuil béim ar an éisteacht sa snáithe seo tiocfaidh na snáitheanna eile, Labhairt, Léitheoireacht agus Scríbhneoireacht, i gceist freisin, agus comhtháthaítear iad ar bhealaí éagsúla sna tascanna a bheidh le déanamh.

Labhairt

Tá béim an-láidir á cur ar labhairt na Gaeilge sa churaclam. Mar sin, is é an cumas cumarsáide an sprioc is tábhachtaí atá le baint amach ag an bpáiste. Is fearr a fhoghlaimíonn an páiste an Ghaeilge má bhíonn taitneamh le baint aisti agus dearcadh dearfach á chothú. Nuair a bhíonn an t-ábhar foghlama spéisiúil bíonn fonn ar an bpáiste an Ghaeilge a fhoghlaim. Déanfar na snáitheanna eile a chomhtháthú le labhairt i ngníomhaíochtaí agus i dtascanna a mbeidh cuspóir cinnte acu. Beidh leibhéil chumais dhifriúla i gceist sna rang-ghrúpaí éagsúla agus sna scoileanna Gaeltachta agus lán-Ghaeilge agus i scoileanna T2.

Laistigh den seomra ranga beidh na páistí á mealladh chun an Ghaeilge a labhairt agus chun taitneamh a bhaint as an gceacht Gaeilge, trí chluichí teanga, rólghlacadh i suímh shamhlaíocha, agus i ndrámaíocht. I scoil- eanna T2 ba chóir go mbeadh deis ag na páistí labhairt go simplí faoi na topaicí a bhfuil spéis acu féin iontu, labhairt fúthu féin agus faoina dteaghlaigh agus faoina gcairde. Beidh deis acu iad féin a chur in iúl agus a dtuairimí a nochtadh, agus cuirfear ar a gcumas cabhair a lorg nuair nach bhfuil an focal nó an frása ceart acu.

I scoileanna Gaeltachta agus lán-Ghaeilge beidh fíorchumarsáid i nGaeilge ar siúl sna ceachtanna go léir seachas an Béarla. Beidh seans ag an bpáiste plé agus díospóireacht a dhéanamh, páirt a ghlacadh in agallaimh bheirte, agus seiftiú a dhéanamh. Beidh sé

ar chumas an pháiste tús a chur le comhrá faoi ábhair a bhaineann lena s(h)aol agus an comhrá sin a choimeád ar siúl. Tabharfar deis dó/di an Ghaeilge a labhairt le daoine i dteaghlaigh áirithe agus i suímh dhifriúla taobh amuigh den scoil, go háirithe má tá cónaí ar an bpáiste sa Ghaeltacht.

Léitheoireacht

Faigheann an páiste léargas eile ar an saol trí mheán na léitheoireachta, agus is cuid an-tábhachtach den eispéaras foghlama í. Is scil ghabhchumais í an léitheoireacht a úsáidimid ní hamháin chun eolas a fháil ach ar son an phléisiúir agus an taitnimh freisin. Is foinse luachmhar teanga í don Ghaeilgeoir dúchais agus don fhoghlaimeoir araon. Cé gur scil ghabhchumais í an léitheoireacht go bunúsach, ní hionann sin agus a rá nach mbíonn an páiste gníomhach sa phróiseas. Bíonn sé/sí i ngleic leis an téacs ag iarraidh brí a bhaint as, agus é/í i mbun léitheoireachta.

Déantar forbairt chórasach ar scileanna na réamhléitheoireachta i scoileanna Gaeltachta agus lán-Ghaeilge ag tosú i ranganna na naíonán. Ar na scileanna sin tá treoshuíomh clédeas, aithint patrún, agus meaitseáil focal agus pictiúr. Moltar gan tosú ar léitheoireacht fhoirmiúil sa dá theanga ag an am céanna i scoileanna lán-Ghaeilge agus Gaeltachta. Ba cheart i gcónaí fanacht go mbíonn an páiste réidh don léitheoireacht agus bunús maith faoina c(h)umas cainte. Sa tréimhse ullmhúcháin treiseofar scileanna labhartha an pháiste. Éistfidh an páiste leis an múinteoir ag léamh os ard as leabhair oiriúnacha thaitneamhacha, agus ar an mbealach sin cothófar dúil sa léitheoireacht ann/inti. Is féidir leabhair scéalaíochta agus téacsanna simplí Gaeilge, mar shampla lipéid aitheantais, a bheith ar taispeáint sa seomra ranga. De ghnáth ní thosófar ar léitheoireacht na Gaeilge go foirmiúil roimh rang 2 i scoileanna T2. Faoin am sin beidh bunús maith ag an bpáiste i léitheoireacht an Bhéarla agus b'fhéidir go dtarlódh méid áirithe den traschur scileanna.

Cuirtear béim sna scoileanna Gaeltachta agus lán-Ghaeilge ó thosach agus i scoileanna T2 ó na meánranganna ar aghaidh ar scileanna léitheoireachta níos airde. Ina measc sin tá cineál an téacs a aithint (cárta Nollag, iris, dán), brí a bhaint as téacs, teachtaireacht nó eolas a fháil uaidh, agus focail nua a thomhas ón gcomhthéacs nó ón gcomhréir. Bíonn scileanna breise i gceist freisin, mar shampla réamhinsint ón teideal nó ón bpictiúr ar an gclúdach, comparáid idir an réamhinsint agus an scéal féin, agus dul sa seans chun scéal a chríochnú. Tá sé i gceist an Léitheoireacht a fhí isteach agus a chomhtháthú leis na snáitheanna eile.

Scribhneoireacht

Is tríd an scríbhneoireacht a bhreacaimid síos ár gcuid smaointe i riocht buan, a dhéanaimid forbairt agus soiléiriú orthu, a roinnimid iad le daoine eile chun eolas a thabhairt dóibh, agus chun mothúcháin a spreagadh iontu. Ba chóir go mbeadh an páiste ag giniúint teanga agus ag déanamh cumarsáide le léitheoir fíor nó samhla nuair a bhíonn sé/sí ag scríobh agus go mbunófaí scríbhneoireacht an pháiste ar a c(h)uid eispéreas.

Go hiondúil bíonn cleachtaí réamhscríbhneoireachta agus peannaireachta ar siúl ón tús sna scoileanna Gaeltachta agus lán-Ghaeilge: scrábadh agus patrúin á gcríochnú, treoshuíomh clédeas á chleachtadh i ngameamh agus ar pháipéar, dathú agus tarraingt. I ngach cineál scoile beidh deis ag na páistí tabhairt faoi chleachtaí scríbhneoireachta

Gaeilge: peannaireacht, cóipeáil agus forlónadh abairtí nó ailt. Beidh béim ar nótaí, ar theachtaireachtaí agus ar ailt ghairide a scríobh agus ar dhialann a choimeád. Beidh idirdhealú á dhéanamh idir théacsanna difriúla: tuairisc, cur síos, scríbhneoireacht fheidhmiúil agus scríbhneoireacht chruthaitheach. Tosófar ar an scríbhneoireacht Ghaeilge i rang 2 i scoileanna T2.

Aithnítear gur próiseas í an scríbhneoireacht a dtagann forás air de réir a chéile le cleachtadh faoi stiúir. Cabhraíonn an múinteoir leis an bpáiste cuma níos fearr a chur ar a c(h)uid scríbhneoireachta. Má dhéanann an páiste athdhréachtú beidh sé/sí níos sásta lena c(h)uid iarrachtaí ansin. Tarlaíonn comhtháthú leis na snáitheanna eile sa réamhobair, i nginiúint na smaointe agus in athdhréachtú an ábhair.

Teicneolaíocht an eolais agus na cumarsáide

Is féidir teicneolaíocht an eolais agus na cumarsáide a úsáid i múineadh agus i bhfoghlaím na Gaeilge. Tá cleachtadh ag páistí ar an ríomhaire agus is féidir leo an áis seo a úsáid chun cluichí a imirt nó chun teacht ar eolas, graificí nó léarscáileanna trí scimeáil ar an idirlíon agus an t-eolas a thraschur agus a úsáid i bhfoghlaím na Gaeilge. Tá gréasáin Ghaeilge ar féidir le páistí eolas a fháil uathu, agus d'fhéadfaí ceangal a dhéanamh le léitheoireacht fheidhmiúil na Gaeilge chomh maith le cur le heolas an pháiste. Is féidir éisteacht le múinteoir Gaeilge sa seomra ranga fíorúil agus glórtha difriúla a chloisteáil trí úsáid na teicneolaíochta sin.

Is saoráid fhiúntach é an ríomhaire pearsanta i bpróiseas na scríbhneoireachta. Is féidir é a úsáid mar áis chun píosa scríbhneoireachta a chur in eagar agus a leagan amach go slachtmhar. Chomh maith leis sin is féidir feacht teanga agus eolas ar chultúir eile a leathnú trí scríobh chuig páistí i scoileanna na hEorpa nó i dtíortha eile má bhíonn ríomhphost le fáil sa scoil.

Cur chuige cumarsáideach

Sa churaclam seo tá an bhéim ar an gcumarsáid. Tá cumarsáid i gceist sna ceithre shnáithe, san ábhar teagaisc agus foghlama agus sna modhanna múinte a úsáidfear. Bíonn an múinteoir ag súil le forbairt ar chontanam cumarsáide ó thréimhse réamhchumarsáide go thréimhse cumarsáide go thréimhse iarchumarsáide.

Ar dtús sa thréimhse réamhchumarsáide leagtar an bhéim ar fhoghlaím foclóra agus gramadaí, ar athrá ceisteanna nó cluichí struchtúrtha. Ansin, sa thréimhse cumarsáide bíonn béim ar chomhrá, ar chluichí teanga, ar sheiftiú agus ar úsáid na teanga i rólghlacadh. Sa thréimhse iarchumarsáide téitear siar ar ábhar an cheachta, déantar anailís ar an teanga, agus féachtar leis an eolas a thraschur go tascanna nó go cluichí eile. Is próiseas ciorclach é leanúnachas na dtréimhsí cumarsáide, agus is féidir ceacht a thosú le ceann ar bith acu. Tuigtear gurb é an rud is tábhachtaí ná na páistí a chur ag caint agus ag déanamh cumarsáide chomh luath agus chomh minic agus is féidir.

Is iad na gnéithe is suntasaí de chur chuige cumarsáideach ná:

- díriú ar ghánna an pháiste, is é sin na rudaí ba mhaith leis/léi a rá agus an méid den

teanga a bhfuil gá leis a roghnú chun é sin a dhéanamh.

- an t-ábhar teagaisc agus foghlama a bheith páistelárnach agus taitneamhach, is é sin go mbeadh dlúthbhaint ag na téamaí, na topaicí agus an teanga le saol an páiste
- comhthéacsanna réalaíocha a úsáid, is é sin go n-úsáidfeadh an páiste an Ghaeilge i suíomh an tseomra ranga agus na scoile
- an páiste a bheith gníomhach san fhoghlaim, tascanna á ndéanamh agus cuspóir cinnte a bheith ag an gceacht
- ionchur a fháil ó stór focal, ó struchtúir ghramadaí agus ó agallaimh réamhullmhaithe mar ullmhúchán don tsaoirse cainte a bheidh ag an bpáiste sa tasc
- feidhmeanna teanga a chomhlíonadh, mar shampla slán a fhágáil, ceist a chur ar dhuine, freagra a thabhairt, mianta agus mothúcháin a léiriú
- bearna eolais a bheith le líonadh, mar shampla páiste ag críochnú pictiúir ó threoracha páiste eile a bhfuil eolas níos iomláine aige/aici
- an bhéim a bheith ar úsáid chuí na teanga, is é sin go mbeadh tuiscint éigin ag an bpáiste go mbíonn úsáid na teanga ag brath ar a ról féin agus ar rólanna na ndaoine eile sa chomhrá
- cumarsáid a bheith mar sprioc le gach ceacht Gaeilge agus na ceithre scil teanga, éisteacht, labhairt, léitheoireacht agus scríbhneoireacht, a bheith comhtháite lena chéile a oiread agus is féidir
- rogha éigin a bheith ag an bpáiste faoin ábhar foghlama
- glacadh le hearráidí mar chuid den phróiseas foghlama agus an páiste a spreagadh chun dul sa seans go minic.

Na feidhmeanna teanga

Is é is ciall le feidhm teanga ná an úsáid a bhaineann duine as an teanga chun cuspóir éigin cumarsáide a bhaint amach, mar shampla mian a chur in iúl, rud a iarraidh, cuireadh a thabhairt, cead a lorg nó easpa taitnimh a léiriú. Is féidir feidhm amháin--easpa taitnimh a léiriú--a chomhlíonadh trí úsáid a bhaint as eiseamláirí difriúla teanga: mar shampla, `Ní maith liom borgairí!' nó `Is fuath liom borgairí!' nó `Tá an ghráin agam ar bhorgairí!' Bíonn níos mó ná feidhm amháin i gceist go hiondúil in aon chomhrá Gaeilge. Mar shampla, tá feidhm faoi leith i gceist chun tús a chur le comhrá, ansin feidhm eile chun ceist a chur, agus ceann eile chun tuairim a léiriú nó deireadh a chur le comhrá san aon idirghníomhaíocht amháin.

Tagann athrú ar na heiseamláirí a úsáidtear i gcomhlíonadh na feidhme, ag brath ar chuspóir agus ar ról an chainteora agus ar an suíomh ina bhfuil sé/sí. Beannaíonn páiste le `Haigh' nó `Haló' le cara ach deir sé/sí `Dia duit!' le duine fásta. Is féidir leis an bpáiste na feidhmeanna teanga a chomhlíonadh i suímh fhírinneacha dhifriúla sa

Ghaeltacht, i dteaghlaigh Ghaelacha agus sa scoil. Is féidir iad a chomhlíonadh freisin i suímh insamhlaithe, cuir i gcás i rólghlacadh agus i ndrámáíocht.

Beidh na feidhmeanna teanga i gceist i ngach snáithe den churaclam: Éisteacht, Labhairt, Léitheoireacht agus Scríbhneoireacht. Rangaítear iad i sé chatagóir feidhmeanna:

- Caidreamh sóisialta a dhéanamh
- Eolas a thabhairt agus a lorg
- Dearcadh a léiriú agus a lorg
- Dul i gcion ar dhuine
- Struchtúr a chur ar chomhrá
- Soiléiriú a lorg i gcomhrá.

Tá na sé chatagóir feidhmeanna sin roinnte ina mionfheidhmeanna. Tugtar eiseamláirí de na mionfheidhmeanna seo do scoileanna T2 i dtábla ar leathanaigh 2026. Ní féidir ach treoir an-ghinearálta a thabhairt faoi líon agus faoi ghrádú na n-eiseamláirí a bheidh le húsáid ag na páistí, agus tá sé seo déanta do scoileanna T2. Tá liosta eile eiseamláirí do na scoileanna Gaeltachta agus lán-Ghaeilge ar leathanaigh 8084. Beidh gá ag an bpáiste sna scoileanna sin leis an raon iomlán feidhmeanna atá roghnaithe.

Na téamaí

Tá deich gcinn de théamaí atá spéisiúil don pháiste liostaithe sa churaclam: mé féin, sa bhaile, an scoil, bia, an teilifís, siopadóireacht, caitheamh aimsire, éadaí, an aimsir agus ócáidí speisialta. Tá baint ag na téamaí go léir le saol an pháiste agus leis na daoine a ndéanann sé/sí teagmháil leo go laethúil. Cruthaíonn na téamaí comhthéacs do mhúineadh eiseamláirí de na feidhmeanna teanga sa cheacht Gaeilge. Ní miste don mhúinteoir go leor topaicí a roghnú as na téamaí. Is féidir leis an múinteoir na topaicí seo a leathnú chun ábhar atá spéisiúil don pháiste a chur san áireamh freisin.

Ábhar teagaisc agus foghlama

Baintear úsáid as na gníomhaíochtaí san ábhar teagaisc agus foghlama chun eiseamláirí de na feidhmeanna teanga a mhúineadh i gcomhthéacs na dtéamaí. Mar shampla, sa téama 'an scoil' beidh deis ag an bpáiste 'soiléiriú a lorg' trí 'cheist a chur' leis an eiseamláir 'Cad é an focal Gaeilge ar ...?' Tá tascanna agus gníomhaíochtaí foghlama liostaithe faoi na ceithre shnáithe do gach rang-ghrúpa.

Modheolaíocht

Ní modh múinte atá i gceist le cur chuige cumarsáideach, ach chun cumarsáid a chur i ngníomh go héifeachtach, caithfear réimse modhanna múinte a úsáid. Is féidir leis an múinteoir na modhanna a fheileann do na gnéithe difriúla den chur chuige dar leis/léi a roghnú. Pé ar bith cén modh a úsáideann an múinteoir tá sé intuigthe gurb í an Ghaeilge teanga theagaisc an cheachta Ghaeilge.

Gaeilge neamhfhoirmiúil

Moltar an Ghaeilge a úsáid go feidhmiúil i rith an lae taobh amuigh den cheacht Gaeilge. Is féidir an Ghaeilge a úsáid sa scoil agus sa seomra ranga mar theanga chaidrimh agus mar theanga bhainisteoireachta. Seo í an teanga a úsáideann an múinteoir agus an páiste chun teachtaireacht a thabhairt, ceist a chur, eolas nó cabhair a lorg agus mothúchán a léiriú. Úsáidtear í freisin chun gnáthriachtanais chumarsáide agus shóisialta a chomhlíonadh--beannú, slán a fhágáil, leithscéal a ghabháil, soiléiriú a lorg agus míniú a thabhairt. Ar an mbealach seo is féidir leis an bpáiste cuid mhaith Gaeilge a shealbhú i rith an lae trí éisteacht leis an múinteoir. Chomh maith leis sin beidh seans aige/aici an teanga a úsáideann sé/sí chun na feidhmeanna a chomhlíonadh sa cheacht foirmiúil Gaeilge a chleachtadh go neamhfhoirmiúil sa chaint.

An Ghaeilge i ngnéithe eile an churaclaim

Bealach eile leis an nGaeilge a shealbhú agus a fhoghlaim ná í a úsáid i múineadh ábhar eile an churaclaim. Tá sé seo ar siúl ar an mórchóir sna scoileanna Gaeltachta agus lán-Ghaeilge. Moltar do scoileanna T2 an Ghaeilge a úsáid i snáitheanna áirithe d'ábhair eile, mar shampla corpoideachas, ceol agus na hamharcealaíona agus ábhair eile a roghnódh an scoil. Tugtar smaointe ag bun gach snáithe sa churaclam Gaeilge i gcomhair comhtháthú na n-ábhar eile le múineadh na Gaeilge.

Feasacht teanga

Is é is brí le feasacht teanga ná aire agus tuiscint an pháiste a dhíriú ar an nGaeilge, ar phatrúin éagsúla laistigh den Ghaeilge féin, agus ar na cosúlachtaí agus ar na difríochtaí atá idir an Ghaeilge agus an Béarla agus idir an Ghaeilge agus teangacha eile.

Ba chóir géarchúis an pháiste a dhúiseacht i leith na teanga ina t(h)impeallacht. Is féidir suim a chothú i sloinnte agus i logainmneacha agus ina mbrí. Aithneoidh an páiste focail Ghaeilge i mBéarla na hÉireann agus i dtíortha eile (galore, colleen, clan). Tabharfaidh siad suntas do phatrúin áirithe ag deireadh focal Gaeilge, mar shampla san aimsir fháistineach agus san uimhir iolra. Chomh maith leis sin tá mórdhifríochtaí comhréire idir an Béarla agus an Ghaeilge le tabhairt faoi deara, mar shampla go dtosaíonn an abairt shimplí Ghaeilge le briathar agus an abairt shimplí Bhéarla le hainmfhocal.

Sa bhreis air sin is féidir an páiste a threorú chun smaoinemh níos doimhne a dhéanamh ar an nGaeilge mar a labhraítear í sa Ghaeltacht. Is féidir díriú freisin ar fhocail iasachta ó theangacha eile agus ar na hathruithe a thagann orthu sa Ghaeilge. Níor mhiste díriú ar sheanfhocail agus ar shamhlacha chomh maith.

Is cuid den fheasacht teanga é eolas a chur ar ghramadach na Gaeilge, agus is cóir comhthéacsanna oiriúnacha a chruthú d'úsáid na gramadaí. Tugann cluichí teanga comhthéacs d'úsáid na teanga, agus is cluichí gramadaí iad cuid de na cluichí atá á moladh sa churaclam seo. Cé go mbíonn an cruinneas mar sprioc i gcónaí ní cóir go mbeadh síorchheartú botún ar siúl ach go nglacfaí go foighdeach le hearráidí an pháiste agus é/í ag iarraidh cumarsáid a dhéanamh.

Feasacht cultúir

Tá sé tábhachtach go bhfaigheadh an páiste tuiscint ar ghnéithe d'fheasacht chultúr na hÉireann, is é sin eolas ar oidhreacht na hÉireann (nádúrtha agus tógtha), ar chluichí Gaelacha, ar cheol, ar rincí agus ar an traidisiún béil agus scríofa. Cuirfear san áireamh cultúr na tíre nach mbaineann go díreach leis an nGaeilge, cultúr páistí áirithe atá ag freastal ar an mbunscoil in Éirinn faoi láthair, agus cultúr cuid de thíortha na hEorpa chomh maith.

Is féidir an obair seo a dhéanamh ar bhonn níos leithne sa Ghaeltacht. Tá tábhacht ag baint leis an traidisiún béil, agus ba chóir do pháistí scoileanna Gaeltachta agus lán-Ghaeilge eolas éigin a chur ar nósanna agus ar phiseoga, ar sheanamhráin agus amhráin nuachumtha, ar lúibíní, ar rainn thraidisiúnta, ar dhánta, agallaimh bheirte agus scéalta dúchasacha.

Dátheangachas

Is í an Ghaeilge príomhtheanga na Gaeltachta agus tá sí féin agus an Béarla ina n-orlaí trí shaol na hÉireann uile. Fiú amháin sna háiteanna nach bhfuil an Ghaeilge mar ghnáth-theanga tá sí le sonrú i sloinnte na ndaoine agus sna logainmneacha--ainmneacha na mbailte móra, na n-aibhneacha, na sléibhte agus na lochanna. Is minic rian na Gaeilge le haithint ar Bhéarla labhartha na hÉireann--sna nathanna agus i ndul na cainte.

Múintear an Ghaeilge ní hamháin mar ábhar sna scoileanna ach mar theanga bheo chumarsáide. Gné shuntasach d'oidreachas na tíre seo ná go bhfoghlaímíonn páistí bunscoile dhá theanga ó thús na scolaíochta. Beidh tacaíocht na sochaí agus phobal uile na scoile ag teastáil má tá na páistí chun an éagsúlacht urlabhra atá sa tír seo a chaomhnú.

Cabhraíonn an dátheangachas le forbairt chognaíoch agus shóisialta an pháiste. Cuirtear ar a c(h)umas dearcadh breise a bheith aige/aici ar an saol. Cuirtear ar a c(h)umas dul i ngleic le dhá chorás foclóra, dhá chóras gramadaí agus dhá chóras fuaimne. Cabhraíonn sé sin leis an bpáiste teacht ar thuiscint dhifriúil ar an saol, mar shampla le smaoinemh dibhéirseach, le forbairt coincheapa agus le foghlaim teangacha eile ar ball.

Measúnú

Is cuid lárnach den phróiseas teagaisc agus foghlama é an measúnú. Tá rannóg ag deireadh an churaclaim seo ina ndéantar cur síos ar na bealaí éagsúla atá ann chun Gaeilge an pháiste a mheasúnú. Tá réimse uirlisí measúnaithe ann chun cabhrú le múinteoirí súil oilte a choimeád ar dhul chun cinn an pháiste i bhfoghlaim na Gaeilge. Roinnfidh an múinteoir an t-eolas a bhaileoidh sé/sí mar thoradh ar an measúnú ar na tuismitheoirí mar chuid den chomhiarracht chun Gaeilge an pháiste a neartú.

Aidhmeanna

Is iad aidhmeanna an churaclaim Ghaeilge ná

- úsáid na Gaeilge mar ghnáth-theanga chumarsáide a chur chun cinn
- dearcadh dearfach i leith na Gaeilge agus spéis agus dúil inti a chothú
- taitneamh a bheith le baint as foghlaim na Gaeilge
- cumas éisteachta agus labhartha an pháiste a fhorbairt agus a m(h)uinín chun an Ghaeilge a úsáid a chothú
- cumas léitheoireachta agus scríbhneoireachta an pháiste a chothú ag leibhéal a oireann dó/di féin agus don chineál scoile
- éisteacht, labhairt, léitheoireacht agus scríbhneoireacht a fhorbairt ar bhealach comhtháite
- feasacht teanga agus feasacht cultúir a chothú
- cúram a dhéanamh d'fhorbairt shóisialta, chognaíoch, mhothúchánach, shamhlaíoch agus aeistéitiúil an pháiste
- cur le líofacht, le cruinneas foghraíochta agus le saibhreas teanga an pháiste.

Cuspóirí ginearálta

Agus leibhéal éagsúla cumais agus cúinsí ar leith á gcur san áireamh, ba

chóir go gcuirfeadh an curaclam Gaeilge ar chumas an pháiste

- an Ghaeilge a shealbhú mar thoradh ar ionchur taitneamhach ó thús na foghlama
- taitneamh a bhaint as rainn, dánta, amhráin rithimiúla, imeartas focal, rabhlóga agus drámaí
- a c(h)umas cumarsáide a fhorbairt trí chluichí teanga agus tascanna
- na scileanna teanga a fhorbairt de réir a chéile trí ábhar teagaisc agus foghlama comhaimseartha atá tarraingteach agus spreagúil a úsáid
- éisteacht go neamhfhoirmiúil agus brí a bhaint as caint nó as comhrá nach bhfuil sé/sí páirteach ann
- éisteacht ghníomhach a fhorbairt trí thascanna agus trí chluichí éisteachta beirte agus i ngrúpaí
- páirt a ghlacadh i gcomhrá faoi thopaicí a bhfuil spéis aige/aici féin iontu
- an Ghaeilge a úsáid i gcomhthéacsanna éagsúla chun caidreamh sóisialta a dhéanamh

- tuiscint a fháil ar ghramadach na Gaeilge trí úsáid a bhaint as an teanga i gcomhthéacsanna réalaíocha
- scileanna éagsúla na léitheoireachta a fhoghlaim i gclár réamhléitheoireachta
- scileanna na léitheoireachta a fhorbairt trí ábhar taitneamhach a léamh
- straitéisí éagsúla tuisceana a fhorbairt trí chleachtaí agus cluichí léitheoireachta
- téacsanna gairide pearsanta agus cruthaitheacha a scríobh
- tuiscint a fháil ar phróiseas na scríbhneoireachta trí athdhréachtú a dhéanamh
- an ríomhaire pearsanta a úsáid i gcomhair na scríbhneoireachta agus chun eolas a fháil
- foghlaim trí Ghaeilge in ábhair eile an churaclaim
- gnéithe comónta agus difriúla idir theangacha a thuiscint trí fheasacht teanga a chothú
- an Ghaeilge agus cultúr na hÉireann a shuíomh taobh le taobh le cultúir éagsúla na hEorpa
- forbairt chognaíoch agus theangeolaíoch a aithint mar thoradh ar fhoghlaim na Gaeilge.

Foramharc ar na feidhmeanna teanga

Is é is ciall le feidhm teanga ná an úsáid a bhaineann duine as teanga chun cuspóir éigin cumarsáide a bhaint amach, cuir i gcás cuireadh a thabhairt, cead a lorg nó mianta a léiriú. Is iad na feidhmeanna teanga croílár an churaclaim Ghaeilge, agus beidh siad le comhlíonadh i ngach gné den chumarsáid, pé acu ag éisteacht, ag labhairt, ag léamh nó ag scríobh atá an páiste. Athraíonn an cineál teanga a úsáideann duine, ag brath ar an ról atá aige/aici sa chomhrá, na daoine a bhfuil sé/sí ag caint leo, an suíomh agus an téama. Sin é an fáth a n-athraíonn an cineál teanga a chomhlíonann na feidhmeanna teanga.

Má bhíonn an múinteoir agus an páiste ag caint faoin téama 'siopadóireacht' beidh na heiseamláirí teanga a chuireann ar chumas an pháiste 'mian a léiriú' le múineadh agus le foghlaim. Ag leibhéal amháin is féidir an fheidhm sin a chomhlíonadh leis an eiseamláir 'Seacláid, le do thoil' agus ag leibhéal eile 'Ba mhaith liom barra seacláide, le do thoil.' Is léir mar sin go ndéanfaidh eiseamláirí difriúla teanga an fheidhm

chéanna a chomhlíonadh. Caithfidh an múinteoir foclóir a bhaineann leis na téamaí a chur leis na heiseamláirí chun go mbeidh an páiste in ann iad a aistriú ó shuíomh amháin go suíomh eile: mar shampla, *'Ba mhaith liom buataisí nua/T-léine nua/féachaint ar an gcluiche peile/dul amach le mo chairde, le do thoil.'*

Ar dtús bíonn cleachtadh ar eiseamláirí na bhfeidhmeanna i suímh insamhlaithe ag teastáil ón bpáiste, mar shampla in agallaimh réamhullmhaithe nó i ndráma stáitse. Bíonn cluichí struchtúrtha agus cleachtaí ar siúl chomh maith chun cleachtadh a chur ar fáil don pháiste. Bíonn na heiseamláirí teanga in úsáid agus cumarsáid níos réalaíche ar siúl i rólghlacadh agus i gcluichí cumarsáide, mar bíonn eolas le fáil nó á lorg ag an bpáiste. Ag an leibhéal is airde bíonn fíorchumarsáid ar siúl i suíomh an tseomra ranga má labhraíonn an múinteoir agus na páistí Gaeilge lena chéile chun teachtaireachtaí a thabhairt agus chun ceisteanna a chur agus a fhreagairt

Feidhmeanna teanga do na Scoileanna Eorapacha

	Naíonáin	Ranganna 1 agus 2	Ranganna 3 agus 4	Rang a 5
<i>Ba chóir go gcuirfí ar chumas an pháiste</i>	Eiseamláirí	Eiseamláirí	Eiseamláirí	Eiseamláirí
caidreamh sóisialta a dhéanamh				
• beannú do dhuine	<i>Dia duit!</i> <i>Dia is Muire duit!</i>	<i>Dia daoibh!</i>	<i>Dia is Muire duit is Pádraig!</i>	
• slán a fhágáil	<i>Slán! Slán leat!</i>	<i>Slán aoins.</i> <i>Slán go fóill.</i> <i>Slán agus go raibh maith agat.</i>	<i>Slán tamall.</i>	<i>Go n-éirí an bóthar leat!</i> <i>Feidfidh mé tú/sibh amárach!</i>
• glaoch ar dhuine		<i>A Phóil! A Mháire!</i> <i>A mhúinteoir.</i>	<i>A dhuine uasal</i> <i>A bhean uasal.</i>	<i>A dhaoine uaisle.</i>
• aird a lorg		<i>Gabh mo leithscéal. An bhfuil sibh réidh/ullamh? Tá / Níl</i>	<i>Nóiméad amháin, más é do thoil é!</i> <i>Éist! Éistigí</i>	<i>An féidir liom labhairt leat ar feadh nóiméid?</i>
• bualadh le duine	<i>Conas atá tú?</i> <i>Go maith</i>	<i>Tá mé go maith go raibh maith agat.</i> <i>Conas atá tú féin?</i> <i>Tá mé tinn.</i>	<i>Conas atá Máire? Cad atá ort?</i>	<i>Go bhfóire Dia orainn.</i>
• cur in aithne	<i>Seo é / í Seo X Sin Y.</i>		<i>An bhfuil aithne agat ar Máire?</i>	
• comhghairdeas a dhéanamh		<i>Lá breithe sona duit!</i>	<i>Maith thú!</i>	<i>Comhghairdeas.</i>
• comhbhrón a dhéanamh	<i>Á. Tá brón orm.</i>		<i>Mí-ádh. Ismór an trua é.</i>	<i>Déanaim comhbhrón leat. Beidh lá eile agat / agaibh.</i>

• litriú a lorg		<i>Litrigh 'shiúil', más é do thoil!</i>	<i>Conas a litríonn tú x?</i>
• athrá a lorg		<i>Abair é sin arís! Más é do thoil é!</i>	<i>Abair é go mall le do thoil.</i>

dul i gcion ar dhuine nó ar dhaoine eile

• cead a lorg, a thabhairt,		<i>An bhfuil cead</i>	<i>An bhfuil cead agam an fhuinneog a oscailt / an doras a dhúnadh / mo lón a ithe? Fan go fóill.</i>	<i>An bhfuil cead agam teacht isteach / dul amach / mo pheann luaidhe a bhearradh?</i>
agus a dhiúltú		<i>agam dul go dtí an leithreas / mo lámha a ní?</i> <i>Tá. Níl. Ceart go leor.</i>	<i>lámha a ní? Tá cead agat.</i>	
		<i>Brostaigh. Ar aghaidh leat.</i>		
• buíochas a léiriú	<i>Go raibh maith agat!</i>	<i>Go raibh míle maith agat.</i>		<i>Míle buíochas.</i>
• smaoineamh a chur chun cinn		<i>An féidir linn...? An bhfuil cead againn...?</i>	<i>Cen fáth nach deifir linn...?</i>	<i>Cad mar gheall ar...?</i>
• iarraidh ar dhuine rud éigin a dhéanamh	<i>Suigh síos. Seas suas. Stop!</i>	<i>Dún an doras, le do thoil! Oscail an doras. Píoc suas na páipéir. Glan an clár dubh. Cuir x ar an mbord.</i>	<i>Suígí síos. Seasaigí suas. Tógai gí amach na leabhair. Déanaigí!..Bígí.. Téigí..!</i>	
• duine a ghríosadh			<i>Lean ort! Ar aghaidh leat.</i>	
• magadh faoi dhuine			<i>Is pleidhce thú!</i>	<i>Ar chuala tú an scór?</i>

• cuireadh a thabhairt,
a dhiúlú, glacadh
leis nó fiosrú faoi

*Ar mhaith leat teacht go dtí
mo theach, mo chóisir. Ba /
Níor mhaith liom. Cá
mbeidh sé ar siúl? Cén t-am?
Cén dáta/ lá? Ní féidir liom
mar...*

*An dtiocfaidh tú
go dtí mo theach?
An dtiocfaidh tú
go dtí ... ?
Tiocfaidh / Ní
thiodfaidh. Go
raibh maith agat
don chuireadh/
ach ní féidir liom
dul mar ...*

*Ba bhreá liom, go
raibh maith agat.*

• foláireamh a
thabhairt do dhuine

*Bí ag siúl. Ná bí Tóg go bog é. Ná bí ag
ag rith. Ná bí pleidhcíocht. Bí
ag caint. cúramach.*

Ná bígí ag ...

Bí / Bígí cúramach.

*Go deas réidh,
más é do thoil é!*

Tabhair aire!

• stádas a fhógairt
nó a cheistiú

*Is mise an duine is fearr sa
rang. Mise an laoch!*

Bhuamar.

• maíomh

Tá mé go maith ag ...

An bhfaca tú é sin?

Tá sé go hiontach ag ...

*Is mise an duine
is fearr / is óige
sa chlann. Féach
ormsa 'Tá snámh
an éisc agam'*

Ba chóir go gcuirfí ar chumas an pháiste

- dúshlán duine a thabhairt

dearcadh a léiriú agus a lorg

- eolas nó aineolas, cuimhne nó easpa cuimhne a léiriú agus fiosrú fúthu

- cinnteacht, éiginnteacht, féidearthacht a léiriú, fiosrú fúthu

- leibhéal dóchúlachta a léiriú agus fiosrú faoi

is dócha

gan amhras

is féidir

gan seans

- taitneamh nó easpa

cuimhne a léiriú

Naíonáin
Eiseamláirí

Tá. Níl.

Sea / Ní hea

An maith leat?

Is / Ní / Ní raibí liom

Ranganna 1 agus 2
Eiseamláirí

Tá a fhios agam.

Níl a fhios agam.

Níl a fhios agam cá

...

Táim cinnte.

Níl mé cinnte.

An bhfuil tú cinnte?

Tá / Níl

Cá bhfuil Sinéad?

Is dócha go bhfuil sí

tinn.

Is breá liom scátáil.

Is fuath liom.

Ar maith leat?

Ba / Níor mhaith liom.

Ranganna 3 agus 4
Eiseamláirí

Ní féidir leatsa é sin

a dhéanamh!

Tá. Níl.

Tá a fhios agam.

Níl a fhios agam cé

...

Níl a fhios agam cá

...

Táim cinnte.

Níl mé cinnte.

An bhfuil tú cinnte?

Tá / Níl

Cá bhfuil Sinéad?

Is dócha go bhfuil sí

tinn.

Ar maith leat?

Ba / Níor mhaith liom.

Rang a 5
Eiseamláirí

Geallaim duit nach féidir leat... a dhéanamh.

An bhfuil aithne agat ar ....?

An cuimhin leat é sin?

Is cuimhin liom.

Ní cuimhin liom.

Cá bhfuil an múinteoir?

B'fhéidir go bhfuil sé ...

B'fhéidir go bhfuil sí san ospidéal.

An mbeidh an bua againn, meas tú?

Beidh, gan dabht / amhras!

An dtaitníonn .. leat?

Taitníonn / Ní thaitníonn.

B'fhéarr liom .. ná ....

• mianta a léiriú nó	<i>An bhfuil sé go deas / maith? Tá / Níl</i>	<i>Ba mhaith liom deoch a fháil/ leabhair a léamh / leabhar nua a cheannach / dul amach ag súgradh.</i>
fiosrú fúthu	<i>Ar mhaith leat éisteacht leis an téip? Ba mhaith / Níor mhaith liom..</i>	<i>. Cad ba mhaith leat a dhéanamh?</i>
• rogha a léiriú nó	<i>Is fearr liom úlla.</i>	<i>B'fhearr liom ...</i>
fiosrú fúithi	<i>Cé acu ab fhearr leat?</i>	<i>Cé acu is fearr leat, rothaíocht nó marcaíocht?</i>
• leithscéal a ghabháil	<i>Tá brón orm! Gabh mo leithscéal</i>	
• sásamh nó	<i>Go maith! Go deas</i>	<i>An bhfuil sé seo go maith an dóigh leat? Ar feabhas ar fad!</i>
míshásamh a léiriú	<i>Tá sé sin go breá.</i>	<i>An bhfuil sé seo go maith?</i>
nó fiosrú fúthu	<i>Níl sé sin go maith. Céard a cheapann tú? Ar fheabhas ar fad! Tá sé lofa!</i>	<i>Tá. Níl.</i>
• aontú nó easaontú le ráiteas	<i>Tá. Níl. Is ea! Ní hea! Tháinig. Níor tháinig.</i>	<i>Tá sé sin fíor. Tá sé sin bréagach!</i>
	<i>Is ea, tá an ceart agat! Ní hea, níl an ceart agat!</i>	<i>Níl sé sin fíor!</i>
• ábaltacht nó easpa	<i>Is féidir liom rothaíocht. Is féidir liom leadóg a imirt.</i>	<i>Is féidir liom ... a scríobh / .. a dhéanamh / a bhriseadh.</i>
ábaltachta a léiriú	<i>Ní féidir liom snámh. Ní féidir liom sacar a imirt.</i>	

		<i>Tá mé in ann rámhaíocht.</i>	
		<i>Níl mé in ann cniotáil.</i>	
• séanadh		<i>An raibh tú ag gáire? Ní Ar fhag tú an clos? Níor fhág. raibh. An bhfaca tú? Ní fhaca. Ar chuala tú? Níor chuala:</i>	<i>Ar bhuail tú ? Níor bhuail.</i>
• maithiúnas a léiriú	<i>Tá brón orm.</i>	<i>Tá brón orm, ní fhaca me tu.</i>	<i>Rinne tusa é! Ní dhearna (mé)! Ní raibh a fhios agam gur leatsa e.</i>
• tacaíocht a léiriú	<i>Maith thú. Go deas.</i>	<i>Ar fheabhas. Tá sé sin go maith! Go breá! Lean ar aghaidh!</i>	<i>Beidh tú go breá-ar aghaidh leat. Ná bíodh eagla ort.</i>
• díomá a léiriú		<i>Tá díomá orm.</i>	<i>Is mór an trua é sin!</i>
• dóchas a léiriú		<i>Tá súil agam ...</i>	<i>Tá súil agam go dtiocfaidh sé /sí.</i>
• ligean air/uirthi	<i>Ó, tá pian i mo bholg/i mo cheann!</i>	<i>Féach, is féidir liom eitilt!</i>	<i>Táim ag ligean orm gur x mé.</i>
• scéalta a chumadh no a insint	<i>Bhí.....D'ith, Thit. D'ol. Fuairé ...,</i>	<i>Ar maidin....Inné Dé Sathairn seo caite ...</i>	<i>Anuraidh ...Ar dtús.....ansin.....Tar éis tamaill.....faoi dheireadh.</i>
• léiriú gur gá nó nach gá rud éigin a dhéanamh nó fiosrú faoi		<i>An bhfuil orm/orainn é seo a dhéanamh ? Tá/níl</i>	<i>Caithfidh mé T-léine a cheannach. Caithfidh mé dul a chodladh go luath mar..... mar....</i>

eolas a thabhairt agus a lorg

• aithint	<i>Liathróid. Sin liathroid.</i>	<i>Is madra mor é sin.</i>	<i>Cailín buachaill maith is ea e/ í!</i>	<i>Fear mór is ea é!</i> <i>Teach trí stór atá ann.</i>
• tuairisciú	<i>Anseo /as láthair.</i> <i>Tá sí tinn.</i>	<i>Tá Keith ag ithe a bhricfeasta.</i> <i>Thit sé sa chlós.</i>	<i>D'ith mé sé phancóg.</i> <i>Chonaic mé é ar maidin.</i> <i>Chuala....</i>	<i>Shocraigh Brian dul ag iascaireacht ar an loch.</i> <i>Bhí Caoimhe ag iarraidh an fhuinneog a oscailt.</i>
• teachtaireacht a thabhairt		<i>Tá Niamh tinn inniu.</i> <i>Tá cóta nua ag Barra.</i>	<i>Ní bheidh mé ar scoil amárach.</i> <i>Beidh mé ag dul go dtí an fiaclóir ar a deich a chlog.</i>	<i>Beidh an traein ag an stáisiún ar a cúig.</i> <i>Glaofaidh mé ort ag cúig nóiméad chun a hocht.</i>
• ceartú			<i>Tá mo chótasa gorm.</i> <i>Ní leatsa é, is liomsa é.</i>	
• ceisteanna a chur agus a fhreagairt	<i>Céard é sin? Is rothar é.</i> <i>Cé hé/hí sin?</i> <i>Cé atá sa leaba? Mamáí béar.</i> <i>Cá bhfuil an lacha?</i>	<i>Cén dath atá ar an liathróid? Bán.</i> <i>Cé leis an peann luaidhe?</i> <i>Is le Ciara é.</i> <i>An dtéann tú ar scoil</i>		<i>Ceisteanna on Aimsir Chaite, Aimsir Láithreach, Aimsir Gnáthláithreach, Aimsir Fháisteanach</i> <i>An bhfaca tu an Nuacht areir?</i> <i>Cé mhéad airgid phóca fhaigheann tusa?</i> <i>Cén chaoi?</i> <i>Cad é an dóigh?</i> <i>Cathain?</i>

<i>Ar an loch.</i>	<i>ar</i>	
<i>An bhfuil tú tinn?</i>	<i>an Domhnach? Ní théann.</i>	<i>Cén t-am?</i>
<i>Tá. Níl.</i>	<i>Ar fhéach tú i do mhála scoile?</i>	<i>Cén sórt?</i>
<i>Ar tháinig Darren?</i>	<i>D'fhéach. Níor fhéach.</i>	<i>Cén praghas?</i>
<i>Tháinig. Níor tháinig.</i>	<i>(Cathain ...?) Tar éis an lóin.</i>	<i>Cén fáth?</i>
	<i>(Conas a chuaigh, nó</i>	<i>Cad ina thaobh?</i>
	<i>Cén chaoi a ndeachaigh sé?)</i>	<i>Mar ...</i>
	<i>Ar an mbus.</i>	

struchtúr a chur ar chomhrá

- oscailt
Ar chuala tú? Tá an lá go hálainn/ go dona/ go deas. *Tá tú ag obair go crua / dian! Cén t-am é? Cad is brí leis an bhfocal seo.*
  - féincheartú
Ó, gabh mo leithscéal, tá brón orm ... *Fan go bhfeicfidh mé ...*
  - cur síos a dhéanamh
céim ar chéim
Ar dtús ... Ansin ... Tar éis tamaill ... *Níorbh fhada go/gur ... Ar deireadh ...*
  - coimriú
... agus is mar sin a tharla. Sin sin! *... agus mar sin ní bheidh sé ar scoil.*
  - deireadh a chur le comhrá
Bhuel, sin é! Ceart go leor mar sin! *Caithfidh mé imeacht. Beidh mé ag caint leat arís.*
- Tá deifir orm anois. Feicfidh mé arís / amárach thú!*

Foramharc

ranganna naíonán

Catagóirí feidhmeanna

- Caidreamh sóisialta a dhéanamh
- Dul i gcion an dhuine nó ar dhaoine eile
- Dearcadh a léiriú agus a lorg
- Eolas a thabhairt agus a lorg

Snáitheanna

Snáithaonaid

Éisteacht

- Ag cothú spéise go neamhfhoirmiúil sa teagasc
- Ag tuiscint teanga

Labhairt

- Ag cothú spéise go neamhfhoirmiúil sa teagasc
- Ag úsáid teanga

Na téamaí

- Mé féin
- Sa bhaile
- An scoil
- Bia
- An teilifís
- Siopadóireacht
- Caitheamh aimsire
- Éadaí
- Anaimsir
- Ócáidí speisialta

Pleanáil

Leagan amach agus struchtúr

Tá ábhar teagaisc agus foghlama an churaclaim Ghaeilge leagtha amach ina shnáitheanna agus ina shnáithaonaid chun cabhrú le múinteoirí a gcuid oibre a phleanáil. Tugtar samplaí d'eispéiris foghlama sna snáithaonaid ach is féidir cinn eile a fheileann don pháiste agus do chúinsí na scoile a roghnú freisin. Chomh maith leis na snáitheanna agus na snáithaonaid tugtar foramharc ar na feidhmeanna teanga agus ar na téamaí ar leathanach 29.

Is iad snáitheanna an churaclaim do ranganna na naíonán ná Éisteacht agus Labhairt. Mar dhlúthchuid de na snáitheanna sin tá snáithaonad dar teideal 'Ag cothú spéise'. Ní hé atá i gceist go múinfí ceacht dar teideal 'Ag cothú spéise' ach go gcothófaí spéis i ngach gné de mhúineadh agus d'fhoghlaim na Gaeilge: go neamhfhoirmiúil (an úsáid a bhainfí as an nGaeilge i ngnáthchaint an lae) agus sa teagasc.

Tá dhá shnáithaonad eile ann, 'Ag tuiscint teanga' agus 'Ag úsáid teanga'. Ag tús na foghlama is leor gníomh nó mím a dhéanamh nó pictiúr a tharraingt nó a dhathú mar léiriú ar thuiscint nó ar éisteacht. De réir a chéile lorgófar úsáid na teanga (freagra labhartha) chomh maith. Pé gné den churaclam atá idir lámha ba chóir go gcothófaí dearcadh dearfach sa pháiste, go mbainfeadh sé/sí taitneamh as an nGaeilge, agus go spreagfaí é/í le hí a úsáid.

Tá dlúthcheangal idir na gníomhaíochtaí a luaitear sna snáithaonaid, na feidhmeanna teanga agus na téamaí. Baintear úsáid as na gníomhaíochtaí sin chun na heiseamláirí a mhúineadh i gcomhthéacs na dtéamaí.

Clár cothrom éagsúil leanúnach

Ba chóir eispéiris foghlama a chur ar fáil do na páistí le go mbeidh cothromaíocht idir Éisteacht agus Labhairt. Ba chóir féachaint chuige freisin go mbeidh gníomhaíochtaí éagsúla agus tascanna simplí le déanamh ag na páistí ag an leibhéal seo. Ag leibhéal na naíonán beidh an bhéim ar éisteacht agus ar thuiscint, ar an teanga labhartha, ar rainn, ar ghníomhamhráin, ar scéalta, ar sceitsí gearra agus ar chluichí simplí.

Chun deimhin a dhéanamh den leanúnachas ó rang go rang beidh sé mar aidhm ag an múinteoir féachaint chuige nach mbeidh aon bhearnaí in eispéireas teanga an pháiste.

Cur chuige comhtháite

Cé gur snáitheanna difriúla iad Éisteacht agus Labhairt, déanfar iad a chomhtháthú lena chéile chomh minic agus is féidir. Chomh maith leis sin déanfar comhtháthú le hábhair eile anois is arís trí na téarmaí Gaeilge a úsáid, trí na páistí a mholadh agus trí threoracha a thabhairt i rith na gceachtanna. Moltar an Ghaeilge a úsáid mar theanga theagaisc i snáitheanna de na hábhair eile. Tugtar cúpla smaoinemh ag bun gach snáithe chun cabhrú leis an múinteoir an comhtháthú seo a dhéanamh.

Snáithe: Éisteacht

Snáithaonad

Ag cothú spéise

Ba chóir go gcuirfí ar chumas an pháiste

go neamhfhoirmiúil

· éisteacht leis an nGaeilge á húsáid go teagmhasach mar theanga chaidrimh agus bhainisteoireachta sa rang Gaeilge.

sa teagasc

· éisteacht le daoine eile chomh maith leis an múinteoir, cé nach dtuigfeadh sé/sí gach focal b'fhéidir

puipeíd ag caint le chéile

téipeanna éisteachta nó dlúthcheirníní

· éisteacht gan bhrú le hábhar tarraingteach

Rainn

gníomhamhráin bhríomhara leis na gníomhartha

Snáithaonad

Ag tuiscint teanga

Ba chóir go gcuirfí ar chumas an pháiste

· éisteacht leis an nGaeilge á labhairt go rialta

· éisteacht le cainteoir agus cabhair a fháil ó leideanna éagsúla

geáitsí

taispeáint leis na méara an ceann a chroitheadh nó a chlaonadh

tuin na cainte

ceisteanna

mothúcháin

- cluichí éisteachta a imirt agus gníomhaíochtaí simplí a dhéanamh

éisteacht agus aithint nó taispeáint

éisteacht agus aimsiú, rud a phiocadh amach

- éisteacht agus leanúint treoracha

éisteacht agus dathú

éisteacht agus tarraingt; gluaiseacht le ceol

- éisteacht le treoracha ón múinteoir agus na mothúcháin a léiriú le mím nó le pictiúr

áthas, brón.

Snáithe: Labhairt

Snáithaonad

Ag cothú spéise

Ba chóir go gcuirfí ar chumas an pháiste

go neamhfhoirmiúil

- tabhairt faoi labhairt na Gaeilge

caidreamh sóisialta a dhéanamh

'Dia is Muire duit!'

ag teacht isteach sa rang

ag dul amach

sa teagasc

- rainn le hathrá a aithris

- amhráin a chanadh

- scéalta aitheanta a chloisteáil agus páirt a ghlacadh san athrá nó i ndrámaí simplí bunaithe orthu

· an Ghaeilge a labhairt i gcomhthéacsanna cultúrtha

Oíche Shamhna

An Nollag agus

Lá Fhéile Phádraig

Snáithaonad

Ag úsáid teanga

Ba chóir go gcuirfí ar chumas an pháiste

- úsáid a bhaint as geáitsí chun cabhrú le cumarsáid a dhéanamh
- sainfhoclóir na dtéamaí a úsáid i gcomhthéacs le cabhair áiseanna mar phictiúir, bhréagáin, ábhar dílis
- focail fhrithchiallacha a úsáid
- rólghlacadh a chleachtadh ag leibhéil shimplí
- cluichí teanga a imirt

Foramharc

Catagóirí feidhmeanna

ranganna 1 agus 2

- Caidreamh sóisialta a dhéanamh
- Dul i gcion ar dhuine nó ar dhaoine eile
- Dearcadh a léiriú agus a lorg
- Eolas a thabhairt agus a lorg

Snáitheanna

Snáithaonaid

Éisteacht

- Ag cothú spéise go neamhfhoirmiúil sa teagasc
- Ag tuiscint teanga

Labhairt

- Ag cothú spéise go neamhfhoirmiúil sa teagasc
- Ag úsáid teanga

Léitheoireacht

(tús na léitheoireachta)

- Ag cothú spéise
- Ag tuiscint teanga
- Ag úsáid teanga

Scríbhneoireacht

(tús na scríbhneoireachta)

- Ag cothú spéise
- Ag úsáid teanga

Na téamaí

- Mé féin
- Sa bhaile
- Siopadóireacht
- Caitheamh aimsire

- An scoil
- Bia
- An teilifís

- Éadaí
- Anaimsir
- Ócáidí speisialta

Pleanáil

Leagan amach agus struchtúr

Tá ábhar teagaisc agus foghlama an churaclaim Ghaeilge leagtha amach ina shnáitheanna agus ina shnáithaonaid chun cabhrú le múinteoirí a gcuid oibre a phleanáil. Tugtar samplaí d'eispéiris foghlama sna snáithaonaid, ach is féidir cinn eile a fheileann don pháiste agus do chúinsí na scoile a roghnú freisin. Chomh maith leis na snáitheanna agus na snáithaonaid tugtar foramharc ar na feidhmeanna teanga agus ar na téamaí ar leathanach 37.

Is iad snáitheanna an churaclaim do ranganna 1 agus 2 ná Éisteacht agus Labhairt, agus is i rang 2 a thosófar ar Léitheoireacht agus Scríbhneoireacht. Mar dhlúthchuid de na snáitheanna go léir tá snáithaonad dar teideal 'Ag cothú spéise'. Ní hé atá i gceist go múinfí ceacht dar teideal 'Ag cothú spéise' ach go gcothófaí spéis i ngach gné de mhúineadh agus d'fhoghlaim na Gaeilge: go neamhfhoirmiúil (an úsáid a bhainfí as an nGaeilge i ngnáthchaint an lae) agus sa teagasc. Sa dá shnáithaonad eile leagtar amach gníomhaíochtaí a chothaíonn tuiscint an pháiste ('Ag tuiscint teanga') agus a spreagann é/i chun an Ghaeilge a úsáid ('Ag úsáid teanga').

Tá dlúthcheangal idir na gníomhaíochtaí a luaitear sna snáithaonaid, na feidhmeanna teanga agus na téamaí. Baintear úsáid as na gníomhaíochtaí sin chun na heiseamláirí a mhúineadh i gcomhthéacs na dtéamaí.

Clár cothrom éagsúil leanúnach

Ba chóir eispéiris foghlama a chur ar fáil do na páistí le go mbeidh cothromaíocht idir Éisteacht agus Labhairt i rang 1, agus idir na ceithre shnáithe i rang 2. Ba chóir féachaint chuige freisin go mbeidh gníomhaíochtaí éagsúla agus tascanna oiriúnacha le déanamh ag na páistí ag an leibhéal seo. Beidh an bhéim i gcónaí ar an teanga labhartha, ar dhánta simplí, ar amhráin, ar scéalta, ar sceitsí gearra agus ar chluichí teanga.

Chun deimhin a dhéanamh den leanúnachas ó rang go rang beidh sé mar aidhm ag an múinteoir féachaint chuige nach mbeidh aon bhearnaí in eispéireas teanga an pháiste.

Cur chuige comhtháite

Cé gur snáitheanna difriúla iad Éisteacht, Labhairt, Léitheoireacht agus Scríbhneoireacht, déanfar iad a chomhtháthú lena chéile chomh minic agus is féidir. Chomh maith leis sin déanfar comhtháthú le hábhair eile anois is arís trí na téarmaí Gaeilge a úsáid, trí na páistí a

mholadh agus trí threoracha a thabhairt i rith na gceachtanna. Is féidir dul céim níos faide agus an Ghaeilge a úsáid mar theanga theagaisc i snáitheanna de na hábhair eile. Tugtar cúpla smaoineamh ag bun gach snáithe chun cabhrú leis an múinteoir an comhtháthú seo a dhéanamh.

Snáithe: Éisteacht

Snáithaonad

Ag cothú spéise

Ba chóir go gcuirfí ar chumas an pháiste

go neamhfhoirmiúil

- éisteacht leis an nGaeilge á húsáid go teagmhasach mar theanga chaidrimh agus bhainisteoireachta

sa rang Gaeilge

sa teagasc

- éisteacht le Gaeilge, cé nach dtuigfeadh sé/sí gach focal b'fhéidir
- éisteacht gan bhrú le hábhar tarraingteach

*Rainn; scéalta aitheanta
gníomhamhráin thaitneamhacha*

Snáithaonad

Ag tuiscint teanga

Ba chóir go gcuirfí ar chumas an pháiste

- éisteacht leis an nGaeilge á labhairt go rialta chun frásaí faoi leith a dhaingniú
- éisteacht le cainteoir(í), beo agus i bhfíseáin, agus an chaint a thuiscint le cabhair
- cluichí éisteachta a éilíonn tuiscint a imirt

*éisteacht agus aithint nó taispeáint
éisteacht agus aimsiú
éisteacht agus meaitseáil*

- éisteacht agus leanúint treoracha
- taitní a fháil ar éisteacht ghníomhach trí aire a dhíriú ar an ábhar éisteachta le cabhair ó cheisteanna an mhúinteora

- foghraíocht cheart a chloisteáil chun taithí a fháil ar na fuaimeanna ar leith atá sa Ghaeilge
- éisteacht le treoracha ón múinteoir agus na mothúcháin a léiriú le mím nó pictiúr

Snáithe: Labhairt

Snáithaonad

Ag cothú spéise

Ba chóir go gcuirfí ar chumas an pháiste

go neamhfhoirmiúil

- an Ghaeilge a labhairt go teagmhasach neamhfhoirmiúil

sa teagasc

- rainn a rá
- gníomhamhráin thaitneamhacha a chanadh
- páirt a ghlacadh i sceitsí gearra de scéalta aitheanta
- Gaeilge a labhairt i gcomhthéacsanna cultúrtha

Snáithaonad

Ag úsáid teanga

Ba chóir go gcuirfí ar chumas an pháiste

- úsáid a bhaint as leideanna éagsúla chun cabhrú le cumarsáid éifeachtach a dhéanamh

- nuacht shimplí phearsanta a thabhairt
- sainfhoclóir na dtéamaí don leibhéal seo a úsáid
- focail cháilitheacha a úsáid
- rólghlacadh a chleachtadh i suímh éagsúla
- cluichí teanga a imirt
- cluichí le treoracha ó pháiste eile
- pictiúir agus cluichí a úsáid chun suíomh a chur in iúl
- páirt a ghlacadh i gcluichí foghraíochta agus litrithe

Snáithe: Léitheoireacht (Rang 2: tús na léitheoireachta)

Snáithaonad

Ag cothú spéise

Ba chóir go gcuirfí ar chumas an pháiste

- léitheoireacht a shamhlú le taitneamh trí éisteacht leis an múinteoir mar dhea-léitheoir ag léamh scéalta agus dánta tarraingteacha
- taithí a fháil ar an bhfocal scríofa sa timpeallacht, go háirithe sa seomra Gaeilge, agus é a léamh go tuisceanach
- sracfhéachaint ó am go ham ar réimse leathan d'ábhar léitheoireachta

Snáithaonad

Ag tuisceint teanga

Ba chóir go gcuirfí ar chumas an pháiste

- a thuiscint gur gníomhaíocht í an léitheoireacht ar féidir í a roinnt le daoine eile
- clár cuimsitheach réamhléitheoireachta a leanúint
- an téarmaíocht ar leith a bhaineann leis an léitheoireacht a chloisteáil as Gaeilge agus a thuiscint
- stór de ghnáthfhocail inléite a chur le chéile óna t(h)aithí ar théacs sa timpeallacht agus ar leabhair
- focal a aithint trí leideanna a úsáid
- tuisceint a fháil ar an gcaoi a gcomhfhreagraíonn fuaimeanna agus litreacha áirithe i nGaeilge agus i mBéarla
go hiondúil
p, b, m, l, n, r
- an ceangal atá idir litreacha agus fuaimeanna na Gaeilge a aithint

Snáithaonad

Ag úsáid teanga

Ba chóir go gcuirfí ar chumas an pháiste

- léitheoireacht a chleachtadh trí 'leabhair mhóra' a léamh in éineacht leis an múinteoir
- léitheoireacht fheidhmiúil a dhéanamh i gcluichí léitheoireachta

Snáithe:Scríbhneoireacht (Rang 2: tús na scríbhneoireachta)

Snáithaonad

Ag cothú spéise

Ba chóir go gcuirfí ar chumas an pháiste

- taitneamh a bhaint as gníomhaíochtaí oiriúnacha scríbhneoireachta a chothaíonn féinmhuinín
- taitní a fháil ar atmaisféar ranga a léiríonn meas ar an bhfocal scríofa agus a thugann luach do dhea-iarrachtaí scríbhneoireachta
- aischothú dearfach a fháil ar obair phearsanta

Snáithaonad

Ag úsáid teanga

Ba chóir go gcuirfí ar chumas an pháiste

- an múinteoir a fheiceáil ag scríobh agus é/í ag baint sásaimh as
- scríobh do léitheoirí nó d'éisteoirí éagsúla

- cabhair a lorg ón múinteoir
- lipéid, comharthaí agus fógraí a chóipeáil agus a scríobh
- a (h)ainm féin a scríobh
- cleachtaí a bhaineann le tús na scríbhneoireachta a dhéanamh
- pictiúir a tharraingt de rudaí a thaitníonn nó nach dtaitníonn leis/léi agus lipéid a chur orthu
- pictiúir a tharraingt a léiríonn mothúcháin agus lipéid a chur leo
- liosta focal a scríobh
liosta siopadóireachta
bréagáin don Nollaig
- abairtí a chóipeáil, a iomlánú agus a scríobh
bolgáin chainte a líonadh i gcartúin
- scríobh faoi phictiúir
lipéid, abairtí a chóipeáil agus a chumadh
- scríbhneoireacht fheidhmiúil agus cumarsáid a chleachtadh
cártaí d'ócáidí áirithe
lá breithe, an Nollaig, Lá Fhéile Pádraig

Foramharc

ranganna 3 agus 4

Catagóirí feidhmeanna

- Caidreamh sóisialta a dhéanamh
- Soiléiriú a lorg i gcomhrá
- Dul i gcion ar dhuine nó ar dhaoine eile

- Dearcadh a léiriú agus a lorg
- Eolas a thabhairt agus a lorg
- Struchtúr a chur ar chomhrá

Féach leathanach 20–26

Snáitheanna

Snáithaonaid

Éisteacht

- Ag cothú spéise go neamhfhoirmiúil sa teagasc
- Ag tuiscint teanga

Labhairt

- Ag cothú spéise go neamhfhoirmiúil sa teagasc
- Ag úsáid teanga

Léitheoireacht

- Ag cothú spéise
- Ag tuiscint teanga
- Ag úsáid teanga

Scribhneoireacht

- Ag cothú spéise
- Ag úsáid teanga

Na téamaí

- Mé féin

- Siopadóireacht

- Sa bhaile
- An scoil
- Bia
- An teilifís

- Caitheamh aimsire
- Éadaí
- Anaimsir
- Ócáidí speisialta

Pleanáil

Leagan amach agus struchtúr

Tá ábhar teagaisc agus foghlama an churaclaim Ghaeilge leagtha amach ina shnáitheanna agus ina shnáithaonaid chun cabhrú le múinteoirí a gcuid oibre a phleanáil. Tugtar samplaí d'eispéiris foghlama sna snáithaonaid, ach is féidir cinn eile a fheileann don pháiste agus do chúinsí na scoile a roghnú freisin. Chomh maith leis na snáitheanna agus na snáithaonaid tugtar foramharc ar na feidhmeanna teanga agus ar na téamaí ar leathanach 49.

Is iad snáitheanna an churaclaim do ranganna 3 agus 4 ná Éisteacht, Labhairt, Léitheoireacht agus Scríbhneoireacht. Mar dhlúthchuid de na snáitheanna go léir tá snáithaonad dar teideal 'Ag cothú spéise'. Ní hé atá i gceist go múinfí ceacht dar teideal 'Ag cothú spéise' ach go gcothófaí spéis i ngach gné de mhúineadh agus d'fhoghlaim na Gaeilge: go neamhfhoirmiúil (an úsáid a bhainfí as an nGaeilge i ngnáthchaint an lae) agus sa teagasc. Sa dá shnáithaonad eile leagtar amach gníomhaíochtaí a chothaíonn tuiscint an pháiste ('Ag tuiscint teanga') agus a spreagann é/í chun an Ghaeilge a úsáid ('Ag úsáid teanga').

Tá dlúthcheangal idir na gníomhaíochtaí a luaitear sna snáithaonaid, na feidhmeanna teanga agus na téamaí. Baintear úsáid as na gníomhaíochtaí sin chun na heiseamláirí a mhúineadh i gcomhthéacs na dtéamaí.

Clár cothrom éagsúil leanúnach

Ba chóir eispéiris foghlama a chur ar fáil do na páistí le go mbeidh cothromaíocht idir Éisteacht, Labhairt, Léitheoireacht agus Scríbhneoireacht. Ba chóir féachaint chuige freisin go mbeidh gníomhaíochtaí éagsúla agus tascanna oiriúnacha le déanamh ag na páistí ag an leibhéal seo. Beidh an bhéim i gcónaí ar an teanga labhartha, ar dhánta, ar amhráin le hathrá, ar scéalta, ar dhrámaí gearra, ar chluichí teanga, agus ar úsáid na Gaeilge i seiftiú ag leibhéal an-simplí. Treiseofar fuaimanna agus patrúin na Gaeilge tríd an ábhar teagaisc agus foghlama seo.

Chun deimhin a dhéanamh den leanúnachas ó rang go rang beidh sé mar aidhm ag an múinteoir féachaint chuige nach mbeidh aon bhearnaí in eispéireas teanga an pháiste.

Cur chuige comhtháite

Cé gur snáitheanna difriúla iad Éisteacht, Labhairt, Léitheoireacht agus Scríbhneoireacht, déanfar iad a chomhtháthú lena chéile chomh minic agus is féidir sa cheacht. Chomh maith leis sin déanfar comhtháthú le hábhair eile anois is arís trí na téarmaí Gaeilge a úsáid, trí na páistí a mholadh agus trí threoracha a thabhairt i rith na gceachtanna. Is féidir dul céim níos faide agus an Ghaeilge a úsáid mar theanga theagaisc i snáitheanna áirithe de na hábhair eile. Tugtar cúpla smaoineamh ag bun gach snáithe chun cabhrú leis an múinteoir an comhtháthú seo a dhéanamh.

Snáithe: Éisteacht

Snáithaonad

Ag cothú spéise

Ba chóir go gcuirfí ar chumas an pháiste

go neamhfhoirmiúil

- éisteacht leis an nGaeilge á húsáid go teagmhasach mar theanga chaidrimh

sa teagasc

- éisteacht le Gaeilge, cé nach dtuigfeadh sé/sí gach focal b'fhéidir
- éisteacht leis an nGaeilge i gcomhthéacsanna cultúrtha
- rogha a dhéanamh ó am go ham faoin ábhar éisteachta

Snáithaonad

Ag tuiscint teanga

Ba chóir go gcuirfí ar chumas an pháiste

· éisteacht leis an nGaeilge á labhairt go rialta chun nathanna cainte agus foirmlí teanga a dhaingniú

glaoch an rolla, an dáta

ainm an lae, ainm na míosa, an aimsir

· éisteacht le cainteoir(í), beo agus ar fhíseáin, agus an chaint a thuiscint le cabhair leideanna éagsúla

· cluichí spreagúla a éilíonn éisteacht agus tuiscint a imirt

· páirt a ghlacadh i ngníomhaíochtaí éisteachta a éilíonn tuiscint bhunúsach

· éisteacht agus leanúint treoracha

· oiliúint a fháil i scil na héisteachta trí úsáid a bhaint as téipeanna agus dlúthcéirníní

· cumas géaréisteachta a fhorbairt chun na difríochtaí idir consain loma, consain shéimhithe agus consain uraithe a thabhairt faoi deara

*‘Maidin inné mharaigh mé gé, bhí an scian
ró-ghéar agus ghearr mé mo mhéar.’*

· éisteacht leis an múinteoir agus gníomhartha a dhéanamh a bhaineann leis na céadfaí agus na mothúcháin

Snáithe: Labhairt

Snáithaonad

Ag cothú spéise

Ba chóir go gcuirfí ar chumas an pháiste

go neamhfhoirmiúil

· an Ghaeilge a labhairt go teagmhasach neamhfhoirmiúil sa rang Gaeilge

sa teagasc

- dánta a aithris agus iad a phlé
- amhráin a chanadh
- páirt a ghlacadh i sceitsí agus i ndrámáí
- gnéithe d'fheasacht teanga a phlé
- gnéithe den chultúr a phlé
- rogha a dhéanamh ó am go ham faoin ábhar labhartha

Snáithaonad

Ag úsáid teanga

Ba chóir go gcuirfí ar chumas an pháiste

- úsáid a bhaint as leideanna éagsúla chun cabhrú le cumarsáid éifeachtach a dhéanamh
- nuacht shimplí a thabhairt
- labhairt faoi/fúithi féin, faoina g(h)náthshaol laethúil
- foclóir níos leithne a úsáid
- sainfhoclóir na dtéamaí a úsáid i gcomhthéacsanna éagsúla
- cluichí teanga a imirt
- scéalta a chríochnú agus a chumadh
- rólghlacadh i suímh dhifriúla
- cluichí a imirt chun taithí a fháil ar ghnéithe bunúsacha de ghramadach na Gaeilge

- caint faoi rudaí a tharla, a tharlaíonn, atá ar siúl agus a tharlóidh

---

- teoracha agus orduithe a thabhairt

- ceisteanna a chur agus a fhreagairt

- focail cháilitheacha a úsáid

- comparáid a dhéanamh idir rudaí

- úsáid a bhaint as
réamhfhocail simplí

- páirt a ghlacadh i gcluichí foghraíochta agus litrithe

Snáithe: Léitheoireacht

Snáithaonad Ag cothú spéise

Ba chóir go gcuirfí ar chumas an pháiste

- léitheoireacht a shamhlú le taitneamh trí éisteacht leis an múinteoir mar dhea- léitheoir ag léamh scéalta agus dánta tarraingteacha os ard

- brí a bhaint as an bhfocal scríofa sa timpeallacht, go háirithe sa seomra ranga

- sracfhéachaint go minic ar réimse leathan d'ábhar léitheoireachta

- tréimhsí taoiléitheoireachta a chaitheamh i gcomhair pléisiúir

Snáithaonad

Ag tuiscint teanga

Ba chóir go gcuirfí ar chumas an pháiste

- a thuiscint gur gníomhaíocht chumarsáideach í an léitheoireacht ar féidir í a roinnt le daoine eile
- an téarmaíocht ar leith a bhaineann leis an léitheoireacht a chloisteáil as Gaeilge agus a thuiscint
- an téarmaíocht bhunúsach a bhaineann le leabhair a thuiscint
- stór níos leithne de ghnáthfhocail inléite a chur le chéile óna t(h)aithí ar théacs sa timpeallacht agus ar leabhair
- focail a aithint i dtéacs trí úsáid a bhaint as leideanna, as pictiúir, as an gcomhthéacs agus as comhréir na Gaeilge
- tuiscint níos doimhne a fháil ar chóras fuaimneanna na Gaeilge
- fuaimneanna nach bhfuil sa Bhéarla a thabhairt faoi deara
- focal a aithint trína bhriseadh i siollaí agus trí thógáil ar fhréamhacha focal
- a bhfuil á léamh aige/aici a thuiscint

Snáithaonad

Ag úsáid teanga

Ag úsáid teanga

- léamh i gcomhpháirt le daoine eile
- léitheoireacht fheidhmiúil a dhéanamh
- ábhar céimnithe léitheoireachta a léamh os ard agus go ciúin
- taithí a fháil ar chineálacha éagsúla téacs
- freagairt do phearsana agus d'eachtraí i scéal nó dán
- léamh i gcomhthéacsanna cultúrtha

Snáithe: Scríbhneoireacht

Snáithaonad

Ag cothú spéise

Ba chóir go gcuirfí ar chumas an pháiste

- taitneamh agus sásamh a bhaint as gníomhaíochtaí oiriúnacha scríbhneoireachta
- taithí a fháil ar atmaisféar ranga a léiríonn meas ar an bhfocal scríofa agus a chuireann luach ar dhea-iarrachtaí scríbhneoireachta
- aischothú dearfach ar obair phearsanta a fháil
- an múinteoir a fheiceáil ag scríobh agus ag baint sásaimh as
- rogha a dhéanamh faoi ábhar na gceachtanna scríbhneoireachta

Snáithaonad

Ag úsáid teanga

Ba chóir go gcuirfí ar chumas an pháiste

- scríobh do léitheoirí agus d'éisteoirí éagsúla
- cabhair a lorg ón múinteoir
- cluichí taitneamhacha focal a imirt
- cleachtaí scríbhneoireachta a dhéanamh
- abairtí le pictiúir a chur san ord ceart chun scéal simplí a scríobh
- creatlacha réamhcheaptha a chóipeáil agus a iomlánú
- focail a scríobh ó chuimhne
- scríbhneoireacht fheidhmiúil agus cumarsáid a dhéanamh
- scríobh faoi phictiúir
- scéalta simplí a chríochnú
- scríobh faoi/fúithi féin agus faoina g(h)náthshaol laethúil
- scríobh i gcomhthéacsanna cultúrtha
- úsáid a bhaint as cláir oiriúnacha réamhullmhaithe don ríomhaire pearsanta
- poncaíocht a úsáid chun cur le soiléireacht na scríbhneoireachta *ceannlitreacha, an lánstad, an chamóg, an comhartha ceiste*
- tabhairt faoi litriú na Gaeilge go muiníneach.

Foramharc

Rang a 5

Catagóirí feidhmeanna

- Caidreamh sóisialta a dhéanamh
- Soiléiriú a lorg i gcomhrá
- Dul i gcion ar dhuine nó ar dhaoine eile

- Dearcadh a léiriú agus a lorg
- Eolas a thabhairt agus a lorg
- Struchtúr a chur ar chomhrá

Snáitheanna

Snáithaonaid

Éisteacht

- Ag cothú spéise go neamhfhoirmiúil sa teagasc
- Ag tuiscint teanga

Labhairt

- Ag cothú spéise go neamhfhoirmiúil sa teagasc
- Ag úsáid teanga

Léitheoireacht

- Ag cothú spéise
- Ag tuiscint teanga
- Ag úsáid teanga

Scríbhneoireacht

- Ag cothú spéise
- Ag úsáid teanga

Na téamaí

- Mé féin
- Sa bhaile

- Siopadóireacht
- Caitheamh aimsire

- An scoil
- Bia
- An teilifís

- Éadaí
- Anaimsir
- Ócáidí speisialta

Pleanáil

Leagan amach agus struchtúr

Tá ábhar teagaisc agus foghlama an churaclaim Ghaeilge leagtha amach ina shnáitheanna agus ina shnáithaonaid chun cabhrú le múinteoirí a gcuid oibre a phleanáil. Tugtar samplaí d'eispéiris foghlama sna snáithaonaid, ach is féidir cinn eile a fheileann don pháiste agus do chúinsí na scoile a roghnú freisin. Chomh maith leis na snáitheanna agus na snáithaonaid tugtar foramharc ar na feidhmeanna teanga agus ar na téamaí ar leathanach 63.

Is iad snáitheanna an churaclaim do ranganna 5 agus 6 ná Éisteacht, Labhairt, Léitheoireacht agus Scríbhneoireacht. Mar dhlúthchuid de na snáitheanna go léir tá snáithaonad dar teideal 'Ag cothú spéise'. Ní hé atá i gceist go múiní ceacht dar teideal 'Ag cothú spéise' ach go gcothófaí spéis i ngach gné de mhúineadh agus d'fhoghlaim na Gaeilge: go neamhfhoirmiúil (an úsáid a bhainfí as an nGaeilge i ngnáthchaint an lae) agus sa teagasc. Sa dá shnáithaonad eile tá gníomhaíochtaí leagtha amach a chothaíonn tuiscint an pháiste ('Ag tuiscint teanga') agus a spreagann é/í chun an Ghaeilge a úsáid ('Ag úsáid teanga').

Tá dlúthcheangal idir na gníomhaíochtaí a luaitear sna snáithaonaid, na feidhmeanna teanga agus na téamaí. Baintear úsáid as na gníomhaíochtaí sin chun na heiseamláirí a mhúineadh i gcomhthéacs na dtéamaí.

Clár cothrom éagsúil leanúnach

Ba chóir eispéiris foghlama a chur ar fáil do na páistí le go mbeidh cothromaíocht idir Éisteacht, Labhairt, Léitheoireacht agus Scríbhneoireacht. Ba chóir féachaint chuige freisin go mbeidh gníomhaíochtaí éagsúla agus tascanna níos deacra le déanamh ag na páistí ag an leibhéal seo. Beidh an bhéim i gcónaí ar an teanga labhartha, ar dhánta, ar amhráin, ar scéalta, ar dhrámaí gearra, ar chluichí teanga, agus ar úsáid na Gaeilge i suímh nua le rólghlacadh agus le seiftiú. Treiseofar fuaimeanna, saibhreas foclóra agus patrúin na Gaeilge tríd an ábhar teagaisc agus foghlama seo.

Chun deimhin a dhéanamh den leanúnachas ó rang go rang beidh sé mar aidhm ag an múinteoir féachaint chuige nach mbeidh aon bhearnaí in eispéireas teanga an pháiste.

Cur chuige comhtháite

Cé gur snáitheanna difriúla iad *Éisteacht*, *Labhairt*, *Léitheoireacht* agus *Scríbhneoireacht*, déanfar iad a chomhtháthú lena chéile chomh minic agus is féidir sa cheacht. Chomh maith leis sin déanfar comhtháthú le hábhair eile anois is arís trí na téarmaí Gaeilge a úsáid, trí na páistí a mholadh agus trí threoracha a thabhairt i rith na gceachtanna. Is féidir dul céim níos faide agus an Ghaeilge a úsáid mar theanga theagaisc i snáitheanna áirithe de na hábhair eile. Tugtar cúpla smaoineamh ag bun gach snáithe chun cabhrú leis an múinteoir an comhtháthú seo a dhéanamh.

Snáithe: Éisteacht

Snáithaonad

Ag cothú spéise

Ba chóir go gcuirfí ar chumas an pháiste

go neamhfhoirmiúil

- éisteacht leis an nGaeilge á húsáid go teagmhasach sa rang Gaeilge
- éisteacht leis an nGaeilge i gcomhthéacsanna cultúrtha

lá breithe, ócáidí speisialta, ceolchoirm

sa teagasc

- éisteacht chun brí ghinearálta a bhaint as ábhar taitneamhach
- éisteacht leis an nGaeilge i gcomhthéacsanna cultúrtha
- rogha níos minice a fháil faoin ábhar éisteachta

Snáithaonad

Ag tuiscint teanga

Ba chóir go gcuirfí ar chumas an pháiste

- éisteacht leis an nGaeilge á labhairt go fíorchumarsáideach chun nathanna cainte agus foirmlí teanga a dhaingniú
- éisteacht le cainteoir(í), beo agus i bhfíseáin, agus an chaint a thuiscint le cabhair ó gheáitsí, ón nguth agus ón gcomhthéacs
- cluichí spreagúla a éilíonn éisteacht agus tuiscint a imirt
- páirt a ghlacadh i ngníomhaíochtaí éisteachta a éilíonn tuiscint bhunúsach
- oiliúint bhreise i scil na héisteachta a fháil trí úsáid a bhaint as téipeanna agus dlúthchéirníní
- cumas géaréisteachta a fhorbairt a thuilleadh
- éisteacht leis an múinteoir agus gníomhaíochtaí a dhéanamh a bhaineann leis na céadfaí agus na mothúcháin

Snáithe: Labhairt

Snáithaonad

Ag cothú spéise

Ba chóir go gcuirfí ar chumas an pháiste

go neamhfhoirmiúil

- an Ghaeilge a labhairt go teagmhasach sa rang Gaeilge

sa teagasc

- dánta a aithris

- amhráin a chanadh
- páirt a ghlacadh i ndrámaí, i sceitsí agus in agallaimh
- aird a thabhairt ar ghnéithe den teangachun feasacht teanga a fhorbairt
- an Ghaeilge a labhairt i gcomhthéacsanna cultúrtha
- rogha a dhéanamh ó am go ham faoin ábhar cainte.

Snáithaonad

Ag úsáid teanga

Ba chóir go gcuirfí ar chumas an pháiste

- úsáid a bhaint as leideanna éagsúla chun cabhrú le cumarsáid éifeachtach
- nuacht a thabhairt
- labhairt faoi/fúithi féin agus faoina g(h)náthshaol laethúil
- foclóir níos leithne a úsáid
- sainfhoclóir na dtéamaí a fhorbairt i gcomhthéacsanna éagsúla
- cluichí teanga a imirt
- scéalta a chríochnú agus a chumadh
- rólghlacadh i suímh dhifriúla
- cluichí a imirt chun taithí a fháil ar ghramadach na Gaeilge
- caint faoi rudaí a tharla, a tharlaíonn agus a tharlóidh
- cur síos ar eachtraí atá ag tarlú agus atá tar éis tarlú
- ceisteanna a chur agus a fhreagairt
- réimse níos leithne rudaí a ainmniú i gcomhthéacsanna éagsúla
- focail cháilitheacha a úsáid le hainmfhocail agus le briathra
- comparáid a dhéanamh

- úsáid a bhaint as forainmneacha réamhfhoclacha
- páirt a ghlacadh i gcluichí foghraíochta agus litrithe.

Snáithe: Léitheoireacht

Snáithaonad

Ag cothú spéise

Ba chóir go gcuirfí ar chumas an pháiste

- léitheoireacht a shamhlú le taitneamh trí éisteacht leis an múinteoir mar dhealéitheoir ag léamh ábhar spéisiúil léitheoireachta
- brí a bhaint as an bhfocal scríofa sa timpeallacht, go háirithe sa seomra ranga
- sracfhéachaint ó am go ham ar réimse leathan d'ábhar léitheoireachta
- tréimhsí taoiléitheoireachta a chaitheamh i gcomhair pléisiúir

Snáithaonad

Ag tuiscint teanga

Ba chóir go gcuirfí ar chumas an pháiste

- an téarmaíocht ar leith a bhaineann leis an léitheoireacht a chloisteáil as Gaeilge agus a thuiscint
- an téarmaíocht bhunúsach a bhaineann le leabhair a thuiscint
- focal a aithint i dtéacs trí úsáid a bhaint as leideanna ón gcomhthéacs, ón gcomhréir, agus ó ghraiféimeanna

- tuiscint a fhorbairt ar chóras fuaimneanna na Gaeilge
- fuaimneanna nach bhfuil sa Bhéarla a thabhairt faoi deara
- focail a aithint agus a rá trí iad a bhriseadh ina siollaí agus trí thógáil ar fhréamhacha focal
- an príomhsmaoineamh a aithint

Snáithaonad

Ag úsáid teanga

Ba chóir go gcuirfí ar chumas an pháiste

- léamh i gcomhpháirt le daoine eile
- léitheoireacht fheidhmiúil a dhéanamh
- ábhar céimnithe léitheoireachta a léamh os ard agus go ciúin
- ábhar dílis a léamh ag leibhéal oiriúnach
- taithí a fháil ar chineálacha éagsúla téacs
- freagairt do phearsana agus d'eachtraí i scéal nó dán
- léamh i gcomhthéacsanna cultúrtha

Snáithe: Scríbhneoireacht

Snáithaonad

Ag cothú spéise

Ba chóir go gcuirfí ar chumas an pháiste

- taitneamh agus sásamh a bhaint as gníomhaíochtaí oiriúnacha scríbhneoireachta

- taithí a fháil ar atmaisféar ranga a léiríonn meas ar an bhfocal scríofa agus a chuireann luach ar dhea-iarrachtaí scríbhneoireachta
- aischothú dearfach a fháil ar obair phearsanta
- rogha a dhéanamh faoi ábhar na gceachtanna scríbhneoireachta

Snáithaonad

Ag úsáid teanga

Ba chóir go gcuirfí ar chumas an pháiste

- scríobh do léitheoirí nó d'éisteoirí éagsúla
- cabhair a lorg ón múinteoir
- cluichí taitneamhacha scríbhneoireachta a imirt
- abairtí a chur san ord ceart chun scéal a scríobh
- creatlacha réamhcheaptha d'alt nó d'aiste ghearr a chóipeáil agus a iomlánú
- scríbhneoireacht fheidhmiúil agus cumarsáid a dhéanamh
- cur síos ar phictiúir
- tuairiscí agus scéalta simplí a scríobh agus a chríochnú
- ord a chur ar scéal
- scríobh faoi/fúithi féin agus faoina g(h)náthshaol laethúil
- scríobh i gcomhthéacsanna cultúrtha
- úsáid a bhaint as cláir oiriúnacha réamhullmhaithe don ríomhaire
- poncaíocht a úsáid
- tabhairt faoi litriú na Gaeilge go muiníneach
- an foclóir a úsáid mar chabhair don litriú.

Measúnú

Is cuid lárnach den phróiseas teagaisc agus foghlama é an measúnú. Úsáidtear é chun forbairt an pháiste a mheasúnú de réir aidhmeanna agus cuspóirí an churaclaim. Sa mhéid sin is próiseas leanúnach é a thugann eolas go rialta don mhúinteoir ní hamháin ar dhul chun cinn an pháiste ach ar a riachtanais foghlama chomh maith. I gcás na Gaeilge tugann sé cabhair don mhúinteoir riachtanais gach aon pháiste a aithint sna gnéithe faoi leith de mhúineadh na teanga.

Bunófar an measúnú ar an gcuraclam agus ar an teagasc. Is féidir leis an múinteoir gníomhaíochtaí foghlama a bheidh níos oiriúnaí do pháistí a ranga a dhearadh bunaithe ar an eolas a fhaigheann sé/sí uaidh. Athbhreithnítear na modhanna múinte, na cuspóirí teagaisc agus foghlama agus leibhéal na deacrachta de bharr torthaí an mheasúnaithe.

Tá béim sa churaclam seo ar an úsáid is féidir a bhaint as an teanga chun cumarsáid a dhéanamh; mar sin déanfar measúnú ar éisteacht agus tuiscint agus labhairt go háirithe. Gné thábhachtach eile atá le cur san áireamh ná an taitneamh a bheidh le baint as foghlaim na Gaeilge. Déanann an curaclam Gaeilge seo freastal ar na cineálacha éagsúla scoile agus na cúinsí difriúla atá le fáil iontu. Cuireann an córas measúnaithe é seo san áireamh gurb í an Ghaeilge teanga chumarsáide laethúil na scoileanna ina bhfuil an Ghaeilge mar mheán teagaisc agus gur teanga chumarsáide í chomh fada agus is féidir sna scoileanna eile.

Feidhm an mheasúnaithe: cén fáth a ndéantar é?

Baineann an measúnú sa bhunscoil le pictiúr iomlán d'fhorbairt an pháiste agus ní leis an nGaeilge amháin. Faigheann an múinteoir an pictiúr seo trí chineálacha éagsúla measúnaithe agus trí na huirlisí difriúla a úsáidtear. Má dhéanann an múinteoir measúnú leanúnach ar mhúineadh agus ar fhoghlaim na Gaeilge, faigheann sé/sí léargas ar dhul chun cinn an pháiste i snáitheanna an churaclaim, Éisteacht, Labhairt, Léitheoireacht agus Scríbhneoireacht. Measúnú foirmitheach a thugtar ar an measúnú leanúnach seo a thugann eolas go rialta don mhúinteoir faoin gcéad chéim eile atá le tógáil ar mhaithe le forbairt scileanna tuisceana agus cumarsáide an pháiste. Má shíleann an múinteoir nach bhfuil an páiste ag feidhmiú go héifeachtach is féidir gnéithe den teagasc a athbhreithniú.

Má tá an páiste ar gcúl tugann an measúnú diagnóiseach cabhair don mhúinteoir an fáth a bhfuil sé/sí ar gcúl a aithint go cruinn. Mar thoradh ar an measúnú diagnóiseach is féidir leis an múinteoir a c(h)uid ullmhúcháin i gcomhair obair bhreise nó pé athrú is gá a dhéanamh ag brath ar dheacrachtaí áirithe tuisceana agus foghlama an pháiste. Féadfaidh an múinteoir trialacha diagnóiseacha dá c(h)uid féin a chumadh agus féachaint chuige go soláthróidh siad an t-eolas a chuirfidh ar a c(h)umas cabhrú leis an bpáiste.

Cuireann an measúnú suimitheach ar chumas an mhúinteora pictiúr iomlán soiléir den dul chun cinn atá déanta ag an bpáiste aonair a fháil. Déantar an measúnú seo ag deireadh aonad oibre nó ag deireadh tréimhse: is é sin ag pointe áirithe. Déantar an pictiúr sin a chur le chéile ag úsáid uirlisí éagsúla an mheasúnaithe. Cothaíonn córas éifeachtach measúnaithe leanúnachas, mar is féidir an pictiúr iomlán seo a chur ar aghaidh go dtí an chéad mhúinteoir eile. Is féidir é a chur ar fáil freisin do thuismitheoirí agus do dhaoine gairmiúla.

Cabhraíonn an córas measúnaithe trí chéile le luacháil an chláir Ghaeilge. Déantar an cur chuige, na modhanna múinte, áiseanna teagaisc agus foghlama na scoile agus an ranga a athbhreithniú de bharr an mheasúnaithe seo.

Measúnú i gcuraclam na Gaeilge: céard ba chóir a mheasúnú?

Sa churaclam Gaeilge seo cuirtear an phríomhbhéim ar chumarsáid agus ar úsáid na Gaeilge mar ghnáth-theanga chumarsáide. Measúnú ar na scileanna cumarsáide éisteach, labhairt, léitheoireacht agus scríbhneoireacht, is ceart a dhéanamh mar sin. Déanfar measúnú ar éisteach agus ar labhairt go háirithe, ag aithint gurb iad is tábhachtaí sa churaclam seo, agus ní ar léitheoireacht agus ar scríbhneoireacht amháin. Ní mór chomh maith aird a thabhairt ar an mbéim dhifriúil a leagtar ar na scileanna cumarsáide éagsúla ó rang go rang sna cineálacha éagsúla scoile--scoileanna Gaeltachta agus lán-Ghaeilge agus na scoileanna ina bhfuil an Ghaeilge mar dhara teanga.

Cé go bhfuil súil le cruinneas mar sprioc, is cuid dhosheachanta de phróiseas foghlaim teanga iad earráidí de chineálacha éagsúla, go háirithe i labhairt na teanga, nuair a bhíonn cumarsáid á baint amach. Mar sin is ar chumas an pháiste agus an méid atá sé/sí in ann a thuiscint, a rá, a léamh nó a scríobh atá an bhéim agus ní ar an easpa cumais.

Cuirtear san áireamh sa mheasúnú freisin dearcadh an pháiste i leith foghlaim na Gaeilge agus teangacha eile, féinmhuinín chun páirt a ghlacadh i gcomhrá, agus dul sa seans le húsáid na teanga, agus tugtar creidiúint dó/dí as a (h)iarracht. Déantar na scileanna seo a leanas a mheas freisin: tomhas, sórtáil, eagrú, ordú ar phictiúir nó ar chodanna scéil, ainm nó críoch scéil a thuar, buille faoi thuairim agus cur i gcéill. Ós rud é nach le sealbhú teanga amháin a bhaineann na haidhmeanna agus na cuspóirí ginearálta, ba chóir go ndéanfaí measúnú ar ghnéithe eile chomh maith, mar shampla feasacht teanga agus feasacht cultúir.

Éisteacht

Tá an snáithe seo roinnte ina dhá shnáithaonad, `Ag cothú spéise' agus `Ag tuiscint teanga'. Tá béim faoi leith sna snáithaonaid seo ar oiliúint an pháiste i scil na héisteachta agus i gcothú straitéisí tuisceana. Beifear ag súil go léireoidh an páiste tuiscint ghinearálta ar ábhar an

churaclaim ag a leibhéal féin. Tuigfidh sé/sí caint neamhfhoirmiúil bhainisteoireachta an ranga agus na ceisteanna a chuirfear. Leanfaidh sé/sí treoracha soiléire chun rudaí a dhéanamh. Lorgóidh measúnú ar an snáithe seo léiriú ón bpáiste go dtuigeann sé/sí ceisteanna nó treoracha ón múinteoir. Ar dtús is leor dó/di geáitsí, mím nó gníomh a dhéanamh mar fhreagra, ach de réir a chéile tabharfaidh sé/sí freagra ó bhéal.

Labhairt

Glactar le forbairt i labhairt na Gaeilge ar chontanam ó úsáid geáitsí go húsáid foirmlí agus frásaí ó chaint an mhúinteora go saorúsáid na Gaeilge i gcomhthéacsanna nua ar fad. Beidh an páiste in ann na feidhmeanna teanga a bhaint amach ag a leibhéal féin i ngach rang. Ar dtús beidh sé/sí in ann beannú, slán a fhágáil, leithscéal agus buíochas a ghábháil, freagra gairid a thabhairt chun eolas a chur in iúl, dearcadh pearsanta a léiriú agus ceisteanna simplí a chur. De réir a chéile léireoidh an páiste ábaltacht níos oilte i gcomhlíonadh na bhfeidhmeanna i gcluichí cainte agus i rólghlacadh. Beidh sé/sí in ann cabhair agus soiléiriú a lorg sa chomhrá, agus úsáidfidh sé/sí straitéisí éagsúla cúitimh nuair nach mbeidh an focal cuí aige/aici. Déanfaidh an múinteoir measúnú ar chumas an pháiste éisteacht nó labhairt go neamhspleách i suímh nua. Tá sé tábhachtach go bhfiosródh an córas measúnaithe an féidir leis an bpáiste na scileanna teanga a léirigh sé/sí i suíomh amháin a aistriú go suíomh nó go comhthéacs eile. Sna scoileanna Gaeltachta agus lán- Ghaeilge beifear ag súil le cumas cainte le líofacht agus cruinneas i bhfíorocáidí cumarsáide.

Léitheoireacht

Is ar an méid Gaeilge a bheidh cleachtaithe ag an bpáiste i dtascanna éisteachta, labhartha agus léitheoireachta a bhunófar measúnú na léitheoireachta. Beidh an bhéim ar scileanna tuisceana i léitheoireacht na Gaeilge, agus ar an taoiléitheoireacht, ar an léitheoireacht fheidhmiúil, agus ar eolas agus pléisiúr a bhaint as téacs. Úsáidfear ceisteanna scríofa chomh maith le ceisteanna ó bhéal chun tuiscint an pháiste ar théacs a mheasúnú. Ní chasfar focail nua ar an bpáiste sna trialacha léitheoireachta.

Scríbhneoireacht

Beidh measúnú na scríbhneoireachta bunaithe ar an nGaeilge atá cloiste, úsáidte sa chaint agus léite sa léitheoireacht ag an bpáiste. Beidh sé/sí in ann a (h)ainm féin a scríobh ar chóipleabhar agus ar fhoirm agus cárta poist, litir, tuairisc agus cur síos a scríobh freisin. Úsáidfidh sé/sí na comharthaí poncaíochta is tábhachtaí, agus léireoidh sé/sí tuiscint ar bhunlitriú na Gaeilge. Cuirfear béim ar an scríbhneoireacht chruthaitheach agus fheidhmiúil de réir ábaltacht an pháiste agus ag brath ar an gcineál scoile. Nuair a dhéanann an páiste ceartú nó athdhréachtú ar phíosa scríbhneoireachta ar chomhairle an mhúinteora bíonn féinmheasúnú ar siúl aige/aici ag an am céanna. Mea sún ú 145 Curaclam na Gaeilge

Uirlisí éagsúla measúnaithe: cén chaoi a ndéantar an measúnú?

Tá réimse d'uirlisí éagsúla ann lenar féidir leis an múinteoir cumas tuisceana agus cumarsáide an pháiste a mheasúnú. Beidh saoirse ag an múinteoir na huirlisí is oiriúnaí do pháistí agus do chúinsí a ranga a úsáid chun na scileanna éagsúla teanga a mheasúnú. Níl sé i gceist go mbeadh na huirlisí go léir á n-úsáid gach lá ach go roghnófaí astu agus gur de réir a chéile a

léireofaí pictiúr de dhul chun cinn an pháiste. Beidh na huirlisí measúnaithe seo ar chontanam, ag tosú leis na cinn atá neamhfhoirmiúil, ar nós dhírbhreathnú an mhúinteora, tríd síos go dtí na trialacha caighdeánaithe. Cuirfear san áireamh:

*Dírbhreathnú an mhúinteora ar an bpáiste
Tascanna agus trialacha deartha ag an múinteoir
Bailiúchán d'obair agus de thionscadail an pháiste
Próifílí curaclaim
Trialacha diagnóiseacha
Trialacha caighdeánaithe.*

Dírbhreathnú an mhúinteora ar an bpáiste

Sonrú leanúnach agus tabhairt faoi deara atá i gceist le dírbhreathnú an mhúinteora ar an bpáiste. Is í seo an uirlis mheasúnaithe is coitianta atá in úsáid ag múinteoirí i múineadh agus i bhfoghlaim na Gaeilge. Bíonn measúnú neamhfhoirmiúil ar shnáitheanna an churaclaim ar siúl ag an múinteoir i rith na gceachtanna Gaeilge. Ba chóir chomh maith úsáid theagmhásach neamhfhoirmiúil na Gaeilge a mheasúnú. Tabharfaidh an múinteoir cumas éisteachta agus tuisceana an pháiste faoi deara nuair

- a úsáideann sé/sí an Ghaeilge mar theanga bhainisteoireachta an ranga
- a thugann sé/sí treoracha go neamhfhoirmiúil sa rang
- a chuireann sé/sí ceist ar an bpáiste. Beidh tionchar ag an gcumas éisteachta agus tuisceana ar chumas labhartha an pháiste. Tabharfaidh an múinteoir scileanna cumarsáide, comhoibrithe agus comhréitithe an pháiste faoi deara freisin
- in obair ghrúpa agus i dtionscadail ranga
- in obair bheirte.

Beidh an múinteoir ag faire amach do na bunstraitéisí agus scileanna sa léitheoireacht agus sa scríbhneoireacht.

- An aithníonn sé/sí focal?
- An mbaineann sé/sí brí as an téacs?
- An mbaineann sé/sí taitneamh as an scéal?
- An roghnaíonn an páiste leabhar Gaeilge go fonnmhar?
- An bhfuil an páiste in ann scríobh go simplí ag leibhéal a oireann dá (h)aois?
- An ndéanann an páiste féincheartú nuair a úsáideann sé/sí míleid?

Agus obair i ngrúpaí nó i mbeirteanna ar siúl bíonn an múinteoir mar chomhairleoir, ag tabhairt na hearráidí nó na deacrachtaí a bhíonn ag na páistí faoi deara. Bunaíonn sé/sí na cuspóirí don chéad cheacht eile ar an diagnóis a rinneadh de bharr an dírbhreathnaithe,

seachas cur isteach ar líofacht na bpáistí ag an am. Is féidir torthaí an mheasúnaithe seo a chhlárú go neamhfhoirmiúil, agus cabhraíonn sé le measúnú suimitheach agus le próifíl an pháiste a chur le chéile.

Tascanna agus trialacha deartha ag an múinteoir

Is féidir leis an múinteoir trialacha agus tascanna éagsúla a úsáid chun cumais na bpáistí a mheasúnú. Buntáiste a bhaineann leis na trialacha a chumann an múinteoir ná go mbeidh siad oiriúnach ó thaobh an chur chuige atá in úsáid go coitianta sa cheacht Gaeilge. Beidh tús áite ag tascanna idirghníomhacha sna ceachtanna Gaeilge, agus mar sin ba chóir go mbeadh an idirghníomhaíocht chun tosaigh sna trialacha. San iomlán ba chóir go mbeadh an measúnú ag teacht le haidhmeanna agus le cuspóirí ginearálta an churaclaim, le polasaí na scoile agus le cuspóirí an chláir theagaisc. Ba cheart tascanna ilchineálacha a chumadh a dhéanfaidh cumas tuisceana agus cumarsáide an pháiste a mheasúnú i gceithre shnáithe an churaclaim. Orthu sin beidh

- leanúint treoracha chun gníomh a dhéanamh, mar shampla `deir Ó Grádaigh'
- leanúint treoracha chun ceard a dhéanamh nó chun páipéar a fhilleadh
- cluichí agus tascanna éisteachta mar bingo, críochnaigh an pictiúr agus tarraing an pictiúr
- freagra a thabhairt ar éisteacht le scéal, dán, nó amhrán ó bhéal nó taifeadta
- gníomhaíochtaí ina gcomhlíonfaidh an páiste na feidhmeanna teanga, mar shampla caidreamh sóisialta a dhéanamh agus soiléiriú a lorg
- cluichí cumarsáide mar `Aimsigh na difríochtaí' agus `Cé mhéad?' chun eolas a fháil agus a roinnt agus chun ceisteanna a chur agus a fhreagairt
- cluichí struchtúrtha mar chluiche `Kim', `Cá bhfuil sé?' `Cá bhfuil tú ag dul?' agus `Fiche ceist'
- rólghlacadh agus drámaíocht chruthaitheach sa rang
- scéal a thuar ón teideal nó scéal a chríochnú
- scileanna treoshuímh clédeas agus ó bharr go bun an leathanaigh
- cluichí le cártaí meaitseála
- aithint na bhfocal nua mar aonad, tógáil agus briseadh focal
- úsáid leideanna ón gcomhthéacs, ón morfeolaíocht agus ón gcomhréir
- taifeadadh de scéal a leanúint sa leabhar
- ardscoilanna na léitheoireachta a úsáid chun brí a bhaint as téacs a roghnaíonn an páiste
- cleachtaí peannaireachta mar scrábadh, leanúint patrún, tarraingt pictiúr

- cóipeáil
- forlíonadh abairtí agus alt
- cártaí poist, nótaí agus dialanna
- scéalta in ord, tuairiscí agus aistí gearra.

Bailiúchán d'obair agus de thionscadail an pháiste

Má chuireann an múinteoir samplaí d'obair an pháiste i mbailiúchán ó thús deireadh na bliana beidh léiriú ann ar an dul chun cinn atá á dhéanamh aige/aici. B'fhiú pictiúir a tharraing an páiste mar thoradh ar thuiscint treoracha béil a chur ann chomh maith le hobair láimhe agus cártaí d'ócáidí difriúla. D'fhéadfaí taifeadadh d'obair ghrúpa a léireadh cumas cumarsáide an pháiste a choimeád. Beidh scileanna léitheoireachta agus scríbhneoireachta i gceist le cluichí boird, crosfhocail agus tóirfhocail a dhear an páiste. Athraítear na tascanna chun go mbeidh cuntas le fáil ar scileanna tuisceana agus cumarsáide an pháiste.

Má bhíonn comhoibriú i gceist le tionscadal grúpa is féidir achoimre scríofa ar léitheoireacht a rinneadh, pictiúir a bailíodh le lipéid orthu, pictiúir a tarraingíodh nó aon eolas eile atá ag teastáil chun cuspóir an tionscadail a chomhlíonadh a chur isteach sa bhailiúchán. Is féidir scileanna difriúla an ghrúpa a úsáid i dtionscadal: daoine atá in ann cóipeáil go néata, tarraingt, taifeadadh a dhéanamh, agallamh a chur ar dhaoine le ceisteanna, suirbhé a dhéanamh, ceistiúchán a líonadh nó achoimre ar an obair a scríobh. Is bealach an-mhaith é an tionscadal chun scileanna na gceithre shnáithe sa churaclam Gaeilge a chomh- tháthú le chéile. B'fhéidir go mbeadh deacracht ag an múinteoir má bhíonn go leor den obair shamplach seo le coimeád. Is féidir smaoineamh ar bhealaí éagsúla chun é sin a dhéanamh, mar shampla grianghraif, físeáin, taifeadadh, agus obair scríofa a choimeád ar dhiosca.

Próifílí curaclaim

Is féidir struchtúrú níos foirmiúla a dhéanamh ar dhírhbhreatnú an mhúinteora ar an bpáiste trí úsáid a bhaint as próifílí curaclaim. Is é atá i bpróifílí curaclaim ná léiriú ar dhul chun cinn, iompar agus dearcadh an pháiste i leith foghlaim na Gaeilge. Is féidir caighdeánú a dhéanamh orthu do ranganna éagsúla agus do shnáitheanna an churaclaim Ghaeilge.

Tríd an measúnú gheobhaidh an múinteoir léargas ar chumas foghlaim teanga an pháiste, is é sin an próiseas foghlama. Tugann sé/sí faoi deara má bhíonn an páiste sásta dul sa seans sa chumarsáid nó le téacs éisteachta nó léitheoireachta, nó cé na straitéisí cúitimh a úsáideann sé/sí nuair nach bhfuil focal nó nath cainte ar eolas aige/aici (geáitsí, focal Béarla). Feictear má bhíonn sé/sí in ann tús a chur le comhrá agus é a choimeád ar siúl, nó brí a bhaint as giota léitheoireachta agus scríbhneoireachta ag leibhéal oiriúnach a dhéanamh. Trí phróifíl churaclaim gheobhaidh an múinteoir pictiúr iomlán d'ábaltacht an pháiste: pictiúr a shíneann óna c(h)umas i leith foghlaim na teanga go dtí a c(h)umas cumarsáide, is é sin toradh na hoibre sa rang.

Trialacha diagnóiseacha

Cabhraíonn trialacha diagnóiseacha leis an múinteoir laigí ar leith i bhforbairt theanga an pháiste a aithint. Má tá an páiste ar gcúl tugann an measúnú diagnóiseach cabhair don mhúinteoir an fáth a bhfuil sé/sí ar gcúl a dhéanamh amach go cruinn, is é sin má bhíonn deacrachtaí fuaimnithe, labhartha nó léitheoireachta ag páiste ag aois áirithe. Chuirfeadh réimse trialacha diagnóiseacha gairmiúla go mór le próiseas an mheasúnaithe sna scoileanna.

Trialacha caighdeánaithe

Is féidir feidhm a bhaint as dhá shaghas trialacha oibiachtúla: trialacha critéarthagartha agus trialacha normthagartha. Oireann trialacha critéarthagartha má tá an múinteoir ag iarraidh dul chun cinn an pháiste i leith cuspóirí áirithe a mheasúnú. Oireann trialacha normthagartha má tá an múinteoir ag iarraidh comparáid a dhéanamh idir an dul chun cinn atá á dhéanamh ag páiste ina rang féin leis an dul chun cinn ar an meán atá á dhéanamh ag páiste eile sa rang céanna i scoileanna eile ar fud na tíre. Chuirfeadh réimse trialacha caighdeánaithe gairmiúla go mór le próiseas an mheasúnaithe sna scoileanna.

Cothromaíocht sa chóras measúnaithe

Má bhíonn ceangal soiléir idir na cuspóirí foghlama agus an cur chuige sa rang ón tús, bíonn an múinteoir níos cinnte faoin toradh a bhfuil súil aige/aici leis. Caithfear na trialacha foirmiúla nó na tascanna neamh- fhoirmiúla a dháileadh ar bhealach nach dtógfaidh rómhór ón am teagaisc.

Clárú agus dáileadh eolais

Beidh measúnú fhoghlaim na Gaeilge ag teacht le polasaí measúnaithe na scoile i leith na n-ábhar uile. Beidh an t-eolas a bhaileofar úsáideach don pháiste, don mhúinteoir, do thuismitheoirí nó chaomhnóirí agus don scoil. Is mór an chabhair teicneolaíocht an eolais a úsáid chun torthaí an mheasúnaithe a chlárú agus a choimeád.

Cárta próifíle an dalta

Bailítear eolas ó mheasúnú rialta an pháiste, agus is féidir é a choimeád ar chárta próifíle an dalta. Coimrítear an t-eolas a fhaigheann an múinteoir ón dírbhreachnú ar an bpáiste agus mar thoradh ar na tascanna agus na trialacha a dhearann sé/sí féin ar an gcárta sin. Is féidir cur síos ar scileanna tuisceana agus cumarsáide an pháiste agus freisin ar a scileanna sóisialta agus conas a oibríonn sé/sí le páistí eile in obair bheirte nó le grúpa páistí i dtionscadal nó i rólghlacadh le grúpa.

Gluais

aiseolas	feedback
aithint	recognition
bainisteoireacht	management
béaloideas	folklore
bearna eolais	information gap, the missing information that makes communication necessary. It is used in communication exercises to establish the need for real communication.
béim	stress
brí ghinearálta	general gist
brioscáin	crisps
ceistiúchán	questionnaire
cnaguirlisí	percussion instruments
comhréir	syntax (Gaeilge, briathar ar dtús in abairt shimplí)
comhréiteach	compromise
comhtháite	integrated
comhthéacs	context
cognaíoch	cognitive
contanam	continuum
córasach	systematic
critéarthagartha	criterion-referenced
cuí (úsáid chuí)	appropriate (appropriate usage)
cúinsí	circumstances
cumarsáideach	communicative
cuspoirí	objectives
défhoghar	diphthong: /ua/, /ia/, /ai/, /au/
dibhéirseach	divergent
dílis (ábhar dílis)	authentic material: newspapers, forms, radio and television programmes
dioscúrsa	discourse

dírbhreathnú	observation
dlúth (níos dlúithe)	
dlúthcheirnín	compact disc
dréacht	draft
earráidí	developmental errors
eiseamláirí	exponents
eispéaras (foghlama)	experience (learning)
fadhb	problem
feasacht teanga	language awareness
feidhm teanga	language function: the intended use or effect of language--for example to greet, to ask or answer a question (the exponent 'hello!' performs the function of greeting etc.)
fíricí	facts
físeán	video
foramharc	overview
forás	development
forbraíonn	develops
fogharluach na litreacha	phoneme-grapheme correspondence
forbairt	development
fuíoll-leabhair	scrapbooks
gabháil do	occupied with
gabhcumas	receptive skill (éisteacht agus léitheoireacht)
ginchumas	productive skill (labhairt agus scríbhneoireacht)
giniúint	production
gné	aspect
gníomhaíocht	an activity
graiféim	grapheme, written representation of a sound
greille	grid
grinnléitheoireacht	intensive reading

iarléitheoireacht	post-reading
idirghníomhach	interactive
idirlíon	internet
insamhlaithe	imaginary
ionchur	input
leideanna	clues
léitheoireacht leathan	extensive reading
líofacht	fluency
lom (consan)	consan gan athrú (not lenited or eclipsed)
luacháil	evaluation
measúnú	assessment
míleid	miscue
morfeolaíocht	morphology; morph = smallest grammatical unit e.g. -faidh = aimsir fháistineach, -anna = iolra
mothúchánach	emotional
neamhfoirmiúil	informal
oideachas sóisialta, (OSIE)	SESE (Social, environmental and scientific in agus eolaíochta education)
oideachas sóisialta, (OSPS)	SPHE (Social, personal and health education pearsanta agus sláinte)
oideas	recipe
rabhlóg	tongue-twister
réalaíche (níos)	realistic (more)
réamhchumarsáideach	pre-communicative
réamhinsint	prediction
ríomhaire(í)	computer(s)
rólghlacadh	role-playing
sainfhoclóir	specific vocabulary
sainiúil	characteristic
samhail	model

saoráid	facility
scileanna léitheoireachta	reading skills
scimeáil	surf (the internet)
scrábadh	scribbling
sealbhú teanga	language acquisition (of mother tongue usually, as opposed to formal language learning in school)
seiftiú	improvisation
séimhiú	lenition, represented by `h'
spéisiúil	interesting
spléachadh	scanning the text for information
spraoi	play
sprioc	objective
snáithe (snáithaonad)	strand (strand unit)
straitéisí cúitimh	compensatory strategies (gestures, pointing)
straitéisí cumarsáide	communication strategies
súil thapa	skimming the text for gist
taoiléitheoireacht	silent reading
tascanna	tasks or problems posed in the second language; learners focus on the task
teagmhasach	incidental
tionscadal	project
tomhas	guess or riddle
tosca	circumstances
tráchtaireacht	commentary
treisiú	strengthen
treisiú	strengthen
tuairisciú	to report
tuin (chainte)	tone (of voice)

Ballraíocht an Choiste Curaclaim Ghaeilge do na Scoileanna Eorpacha

Ullmhaíodh an curaclam leasaithe seo ag an gCoiste Curaclaim Ghaeilge a cuireadh ar bun ag na Scoileanna Eorpacha.

Cathaoirleach

Margaret Dunning

Cigire Scoileanna,
Roinn Oideachais agus Eolaíochta

Baill an choiste

Joan Boyle

Deputy Director, European School
of Culham

Clare Donegan

European School of Luxembourg 1

Donal Cregan

European School of Alicante

Comhairleoirí

Margaret Brennan

European School of Brussels 1

Noel Scully

European School of Brussels 1

Nora Lowe-O Connell

European School of Brussels 11

Muireann Ní Chinnéide

European School of Brussels 11

David Corbett

European School of Brussels 11

Bríd Ní Odhráin

European School of Brussels 111

Hugh Murphy

European School of Brussels 111

Claire Hennessy

European School of Brussels 111

Finbarr Hurley	European School of Mol
Oliver Brennan	European School of Luxembourg 1
Margaret Murphy	European School of Luxembourg 11
Marcella Creed- McCarthy	European School of Luxembourg 1
Maria Thouvenin	European School of Luxembourg 1
Catherine Hayes	European School of Alicante
Flora Dullea	European School of Bergen
Máire Kearney	European School of Bergen
Bríd Bagge	European School of Munich
Caoimhe Ryan	European School of Frankfurt
Edward Martin	European School of Frankfurt
Jeremiah Fitzgerald	European School of Karlsruhe
Pascal MacAodhán	European School of Varese
Mary Brett	European School of Varese

Tá an coiste fíorbhuíoch do

Aodán Ó Donnchadha (RIP)

Agus

Eoghan Ó Súilleabháin

Roinnchigire

Roinn Oideachais agus Eolaíochta

Roinnchigire

Roinn Oideachais agus Eolaíochta

Agus

An Comhairle Náisiúnta Curaclaim agus Measúnachta

